

Антитерористична безпека заходів із масовим перебуванням людей в умовах воєнного стану: нормативні прогалини та напрями вдосконалення юридичної відповідальності

Anti-Terrorism Security of Events Involving Large Gatherings of People under Martial Law: Regulatory Gaps and Directions for Improving Legal Liability

Григорій Галаган ^A

Corresponding author: аспірант, e-mail: medmil.ua@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0004-9124-930X>

Ігор Рижов ^A

доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, професор кафедри, e-mail: ryshow@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8009-5895>

Петро Ячук ^B

старший викладач кафедри, e-mail: medmil.ua@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0009-9367-0604>

Нryhorii Halahan ^A

Corresponding author: PhD student, e-mail: medmil.ua@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0004-9124-930X>

Igor Ryzhov ^A

Dr of Law, Professor, Honored Lawyer of Ukraine, Professor of the Department, e-mail: ryshow@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8009-5895>

Petro Yashchuk ^B

Senior Lecturer of the Department, e-mail: medmil.ua@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0009-9367-0604>

^A Національна академія Служби безпеки України, м. Київ, Україна

^B Хмельницький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Анатолія Назаренка, м. Хмельницький, Україна

^A National Academy of the Security Service of Ukraine, Kyiv, Ukraine

^B Anatolii Nazarenko Khmelnytskyi Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education, Khmelnytskyi, Ukraine

Received: August 6, 2026 | Revised: August 27, 2026 | Accepted: August 31, 2026

УДК 351.746.1:343.326:351.86(477)

DOI: <https://doi.org/10.33445/sds.2026.16.4.1>

Мета роботи. Виявити нормативно-процедурні прогалини у забезпеченні антитерористичної безпеки заходів із масовим перебуванням людей в умовах воєнного стану та обґрунтувати напрями їх усунення шляхом удосконалення безпекового планування, державного погодження, контролю та юридичної відповідальності.

Метод дослідження. Застосовано формально-юридичний, системно-структурний, порівняльно-нормативний і логіко-семантичний методи, а також метод правового моделювання для аналізу нормативного регулювання, розмежування правових категорій і формування об'єктно-подієвої моделі антитерористичної безпеки.

Результати дослідження. Встановлено невідповідність переважно статичної об'єктно орієнтованої системи антитерористичного захисту динамічним ризикам тимчасових заходів. Обґрунтовано перехід до об'єктно-подієвої моделі та розроблено дев'ятиетапну модель безпекового планування. Запропоновано диференціювати адміністративну і кримінальну відповідальність за порушення обов'язкових вимог безпеки.

Теоретична цінність дослідження. Розширено теоретико-правове розуміння антитерористичної безпеки шляхом урахування поряд із характеристиками об'єкта часових, просторових і подієвих чинників формування воєнно-терористичного ризику.

Практична цінність дослідження. Результати можуть бути використані для нормативного врегулювання оцінювання ризиків, погодження, контролю та безпекового супроводу заходів, а також удосконалення КУпАП і КК України.

Оригінальність дослідження. Запропоновано поняття "захід із масовим перебуванням людей підвищеного безпекового ризику", "тимчасовий об'єкт підвищеного воєнно-терористичного

Purpose. To identify regulatory and procedural gaps in ensuring counter-terrorism security at mass-gathering events under martial law and to substantiate directions for addressing them by improving security planning, governmental approval procedures, oversight, and legal liability.

Method. The study employs formal legal, systemic-structural, comparative normative, and logical-semantic methods, as well as legal modelling, to analyse the regulatory framework, distinguish relevant legal categories, and develop an object-event model of counter-terrorism security.

Results. The study identifies a mismatch between the predominantly static, object-oriented system of counter-terrorism protection and the dynamic risks associated with temporary events. A transition to an object-event model is substantiated, and a nine-stage security planning model is developed. The differentiation of administrative and criminal liability for violations of mandatory security requirements is proposed.

Theoretical Implications. The theoretical and legal understanding of counter-terrorism security is expanded by incorporating temporal, spatial, and event-related factors in the formation of military-terrorist risks alongside the characteristics of the protected object.

Practical Implications. The findings may be used to establish a regulatory framework for risk assessment, approval, oversight, and security support of mass-gathering events, as well as to improve the Code of Ukraine on Administrative Offences and the Criminal Code of Ukraine.

Originality/value. The study introduces the concepts of a "mass-gathering event involving an increased security risk," a "temporary object of increased military-terrorist risk," and "preventive counter-terrorism security support for an event involving an

ризиків” та “превентивне антитерористичне забезпечення заходу підвищеного безпекового ризику”.

Обмеження / напрями подальших досліджень. Дослідження ґрунтується на відкритих нормативних, наукових та офіційних інформаційних джерелах. Подальшого опрацювання потребують кількісно-якісні критерії оцінювання ризику, експертна та практична апробація запропонованої моделі, а також розроблення відповідних нормативно-правових актів.

Тип статті. Аналітична та політико-правова стаття, що містить результати оригінального теоретико-правового дослідження.

increased security risk.”

Limitations/future research. The study is based on publicly available regulatory, academic, and officially published information sources. Further research should focus on developing quantitative and qualitative risk assessment criteria, expert and practical validation of the proposed model, and drafting the relevant regulatory legal acts.

Article type. An analytical and policy-oriented article presenting the results of original theoretical and legal research.

Ключові слова: антитерористична безпека; воєнно-терористичні загрози; заходи з масовим перебуванням людей; об’єктно-подієва модель; превентивне антитерористичне забезпечення; безпекове планування; юридична відповідальність.

Keywords: Counter-Terrorism Security; Military-Terrorist Threats; Mass-Gathering Events; Object-Event Model; Preventive Counter-Terrorism Security Support; Security Planning; Legal Liability.

Вступ

Повномасштабна збройна агресія Російської Федерації проти України істотно трансформувала характер загроз життю і здоров’ю населення, діяльності органів державної влади, суб’єктів господарювання та функціонуванню об’єктів інфраструктури. Систематичне застосування ракетного озброєння, ударних безпілотних літальних апаратів, засобів повітряної розвідки, диверсійних, інформаційних, кібернетичних та інших способів цілеспрямованого впливу сформувало безпекове середовище, за якого організоване скупчення людей може набувати підвищеної воєнно-терористичної уразливості [30–32]. Особливого значення ця проблема набуває під час проведення заходів за участю військовослужбовців, представників органів державної влади, підприємств оборонно-промислового комплексу, розробників озброєння і спеціальної техніки, іноземних партнерів та інших категорій учасників, інформація про концентрацію яких, характер їхньої діяльності або представлені технології можуть становити розвідувальний чи воєнний інтерес для противника [30, 31].

За таких умов безпека заходу не може забезпечуватися виключно контролем доступу, охороною громадського порядку або реагуванням після виникнення надзвичайної ситуації. Її забезпечення потребує превентивного виявлення й оцінювання загроз, аналізу уразливості місця проведення, визначення допустимої кількості та порядку розосередження учасників, захисту інформації, перевірки доступності та фактичної придатності укриттів, організації оповіщення, евакуації та медичного забезпечення, підготовки резервних алгоритмів реагування, а також скоординованої взаємодії організаторів із компетентними державними органами і службами [6, 16, 23].

У цьому дослідженні поняття “воєнно-терористична загроза” використовується як науково-аналітична конструкція, а не як самостійна юридична категорія, нормативно закріплена чинним законодавством України. Під нею розуміється комплексна небезпека, що формується в умовах збройної агресії внаслідок взаємного посилення воєнних, терористичних, диверсійних, розвідувально-підривних, інформаційних та інших цілеспрямованих загроз життю і здоров’ю людей, громадській безпеці та функціонуванню відповідних об’єктів. Використання цього поняття дає змогу аналітично охопити ситуації, у яких характер події, склад її учасників, стратегічна чи інформаційна цінність та властивості локації одночасно підвищують імовірність різних за правовою природою форм цілеспрямованого ураження.

Поняття “воєнно-терористична загроза” не отожднюється з нормативно визначеною терористичною загрозою та не змінює встановлених законом підстав, повноважень і процедур застосування спеціальних правових механізмів протидії тероризму. Кваліфікація конкретної небезпеки як терористичної, воєнної, диверсійної або іншої повинна здійснюватися окремо з урахуванням юридичних ознак відповідного діяння та компетенції уповноважених суб’єктів [19, 21]. Сам факт встановлення підвищеного рівня воєнно-терористичного ризику в межах запропонованої моделі не є достатньою юридичною підставою для проведення

антитерористичної операції, встановлення спеціального режиму в районі її проведення або автоматичної кримінально-правової кваліфікації відповідних дій чи бездіяльності.

Водночас чинне нормативно-правове регулювання антитерористичної безпеки в Україні переважно ґрунтується на об'єктно орієнтованому підході. Його основні механізми пов'язані з ідентифікацією нерухомості як об'єкта можливих терористичних посягань, визначенням категорії такого об'єкта, аналізом його уразливості, формуванням системи антитерористичної захищеності та розробленням паспорта антитерористичної захищеності [14, 23]. Така модель є необхідною для захисту постійних об'єктів, однак не повною мірою враховує ситуації, коли звичайна за своїм постійним функціональним призначенням локація лише на період підготовки та проведення конкретного заходу набуває істотно вищого рівня безпекового ризику.

Особливість подієво зумовленої загрози полягає в тому, що рівень уразливості відповідної локації може змінюватися без зміни її постійного юридичного статусу. Локація, яка у звичайному режимі не належить до об'єктів підвищеної небезпеки або не віднесена в установленому порядку до об'єктів можливих терористичних посягань, унаслідок концентрації військовослужбовців, посадових осіб, представників оборонно-промислового комплексу, іноземних партнерів, спеціальної техніки, технологій, матеріальних цінностей та стратегічно значущої інформації може тимчасово набуті підвищеної привабливості для цілеспрямованого ураження [30, 31].

Отже, виникає нормативний розрив між відносно сталим юридичним статусом нерухомого об'єкта та динамічним рівнем його фактичної уразливості, який визначається характером конкретної події, складом її учасників, концентрацією людей, військової або спеціальної техніки, інформаційною цінністю, місцем і часом проведення, поточною безпековою обстановкою, станом оповіщення, доступністю укриттів, можливостями евакуації та спроможністю екстрених служб своєчасно реагувати на небезпеку [6, 16, 23, 30].

Чинне законодавство не формує цілісного спеціального механізму безпекової кваліфікації таких заходів за рівнем ризику, їх попереднього оцінювання та погодження, розроблення обов'язкового плану безпеки, державного контролю за підготовкою, визначення підстав для зміни формату, обмеження чи припинення заходу, а також персоніфікованого розподілу повноважень, обов'язків і юридичної відповідальності між організатором, власником чи законним користувачем локації та компетентними державними органами [21, 23, 36].

Ухвалення Концепції боротьби з тероризмом в Україні у 2026 році створило концептуальні передумови для розвитку більш динамічного та ризик-орієнтованого підходу. Концепція передбачає проактивне управління ризиками, прогнозування терористичних загроз, розроблення можливих сценаріїв їх реалізації, своєчасне виявлення небезпеки та перевагу превентивних заходів [30]. Водночас стратегічний характер положень Концепції не усуває нормативно-процедурної прогалини щодо конкретного порядку підготовки і проведення тимчасових заходів, безпекове значення яких істотно змінюється залежно від обставин конкретної події.

Таким чином, наукова проблема полягає у невідповідності переважно статичної об'єктно орієнтованої моделі антитерористичного захисту динамічній, просторово-часовій і подієво зумовленій природі загроз, що виникають під час організації та проведення заходів із масовим перебуванням людей в умовах воєнного стану. Її розв'язання потребує доповнення чинного підходу об'єктно-подієвою моделлю, у межах якої обсяг превентивних заходів визначатиметься не лише постійними характеристиками нерухомості, а й рівнем ризику конкретної події, а результати оцінювання такого ризику трансформуватимуться у визначені юридичні обов'язки, управлінські рішення та скоординовані безпекові заходи.

Мета роботи – виявити та систематизувати нормативно-процедурні прогалини у забезпеченні антитерористичної безпеки заходів із масовим перебуванням людей в умовах

воєнного стану та обґрунтувати напрями їх усунення шляхом удосконалення механізмів безпекового планування, державного погодження і контролю, запровадження об'єктно-подієвого підходу та диференціації юридичної відповідальності за порушення встановлених вимог безпеки.

Огляд літератури

Теоретичне підґрунтя дослідження антитерористичної безпеки сформовано у працях, присвячених природі тероризму, державній політиці у сфері протидії терористичним загрозам, профілактиці терористичної діяльності, організаційно-правовим механізмам антитерористичного захисту, забезпеченню громадської безпеки та стійкості критичної інфраструктури.

Кримінологічні й теоретико-правові аспекти протидії тероризму досліджували В. Антипенко [1], Б. Леонов [12, 13], В. Ліпкан, Д. Никифорчук і М. Руденко [15]. У зазначених працях розкрито природу терористичних загроз, кримінологічні та правові механізми їх запобігання, співвідношення превентивних і каральних засобів протидії тероризму, а також значення системного підходу до формування державної антитерористичної політики. Окремі сучасні напрями вдосконалення засад боротьби з терористичною діяльністю розглянуто О. Козенком [8].

Концептуальні засади антитерористичної безпеки соціальних систем, профілактики тероризму та захисту об'єктів можливих терористичних посягань розкрито у працях І. Рижова [32], І. Рижова і Б. Леонова [33], С. Кудінова, І. Рижова та О. Івахненка [11]. У цих дослідженнях антитерористична безпека розглядається як системне явище, пов'язане не лише з реагуванням на вже реалізовану загрозу, а й із завчасним виявленням передумов терористичного посягання, оцінюванням уразливості та формуванням системи превентивних заходів.

Вагомий внесок у розвиток об'єктного підходу до антитерористичної безпеки зроблено у працях Б. Леонова [12–14] та І. Рижова [32]. У них досліджено понятійний апарат антитерористичної діяльності, системну природу об'єктів можливих терористичних посягань, профілактично-правові механізми протидії тероризму та методичні засади оцінювання уразливості об'єктів. Ці напрацювання утворюють теоретичну основу для аналізу чинної системи антитерористичної захищеності. Водночас головним об'єктом уваги переважно залишаються відносно стабільні об'єкти та системи, безпекові характеристики яких мають постійний або тривалий характер.

Організаційно-правові аспекти функціонування загальнодержавної системи боротьби з тероризмом та міжвідомчої взаємодії розглянуто С. Поліщуком [18], який наголошує на необхідності узгодження нормативного регулювання з актуальними загрозами, системного оцінювання небезпеки та належної координації уповноважених суб'єктів. Проблеми контррозвідувального забезпечення протидії тероризму досліджено А. Черняком [38], європейські підходи до формування і реалізації антитерористичної політики – І. Романюком [34], а питання практичного впровадження Правил антитерористичної безпеки – І. Ткачевим [36]. Організаційно-правові проблеми протидії техногенному та ядерному тероризму розглянуто Д. Павловим [17].

Зазначені дослідження підтверджують, що ефективність державної системи протидії тероризму залежить не лише від наявності відповідних інституцій, а й від процедурної визначеності, своєчасного інформаційного обміну, чіткого розмежування компетенції та координації дій суб'єктів. Разом із тим питання правового статусу недержавного організатора тимчасового заходу підвищеного безпекового ризику, обсягу його превентивних обов'язків та алгоритму взаємодії з державними органами не становить самостійного системно дослідженого напрямку в зазначених працях.

Суміжним напрямом є дослідження адміністративно-правових механізмів забезпечення громадської та публічної безпеки. У працях В. Фатхутдінова [37] і К. Ярового [39] розглянуто компетенцію органів публічної адміністрації, організацію їх взаємодії та

інституційні засади забезпечення громадської безпеки. Ці положення мають важливе значення для обґрунтування міжвідомчого характеру забезпечення безпеки заходів, однак переважно стосуються підтримання громадського порядку та публічної безпеки і не охоплюють у повному обсязі специфіку цілеспрямованої воєнно-терористичної загрози під час проведення тимчасових масових заходів.

Методологічно близькими до предмета цього дослідження є наукові праці у сфері захисту критичної інфраструктури. Д. Бірюков і С. Кондратов [2], Д. Бобро, С. Іванюта, С. Кондратов та О. Суходоля [3] обґрунтували необхідність ризик-орієнтованого підходу, комплексного аналізу загроз та уразливостей, планування безпеки, чіткого визначення повноважень відповідальних суб'єктів і координації внутрішніх систем захисту із зовнішніми силами реагування.

Науково-прикладний потенціал цих напрацювань для предмета цього дослідження є значним, оскільки ризик-орієнтований підхід дає можливість пов'язувати обсяг захисних заходів із характером загрози, рівнем уразливості та можливими наслідками її реалізації. Водночас зазначені дослідження орієнтовані переважно на постійні об'єкти, стабільні технологічні процеси та забезпечення безперервності критичних функцій. Тимчасове підвищення безпекового значення локації внаслідок проведення конкретної події не становить самостійного предмета цих досліджень.

Важливий блок джерел становлять нормативні та методичні матеріали у сфері цивільного захисту, що регламентують оповіщення населення, використання захисних споруд, евакуацію, планування дій в особливий період та ліквідацію наслідків надзвичайних ситуацій [6, 16, 20]. Ці механізми безпосередньо впливають на безпеку заходів із масовим перебуванням людей, однак цивільний захист та антитерористична захищеність є взаємопов'язаними, але не тотожними правовими і функціональними категоріями.

Цивільний захист спрямований на запобігання надзвичайним ситуаціям, захист населення і територій від їх наслідків, оповіщення, укриття, евакуацію та аварійно-рятувальне реагування [6, 16]. Антитерористичне забезпечення поряд із підготовкою до реагування та мінімізації можливих наслідків має охоплювати завчасне виявлення ознак цілеспрямованої терористичної загрози, аналіз уразливостей, прогнозування способів можливого посягання, захист інформації та усунення умов, що можуть сприяти підготовці й реалізації терористичної діяльності [11, 23, 32].

Порівняння цих напрямів має принципове значення для предмета дослідження. Наявність належного укриття, системи оповіщення чи плану евакуації є важливою складовою захисту людей, однак не замінює оцінювання розвідувальної привабливості заходу, загрози цілеспрямованого ураження, ризику витоку інформації, контррозвідувального забезпечення та інших превентивних заходів, притаманних антитерористичній складовій безпеки.

Аналіз наукових джерел свідчить, що в українській науці достатньо ґрунтовно розроблено теоретичні засади боротьби з тероризмом, антитерористичного захисту постійних об'єктів, забезпечення стійкості критичної інфраструктури, цивільного захисту населення та громадської безпеки. Сформовано наукові підходи до оцінювання загроз і уразливостей, організації міжвідомчої взаємодії, профілактики тероризму, захисту об'єктів можливих терористичних посягань і забезпечення стійкості критичних систем [2, 3, 11–14, 18, 32, 33].

Водночас недостатньо дослідженим залишається подієвий вимір антитерористичної безпеки, за якого рівень загрози визначається не лише постійними властивостями нерухомості, а й тимчасовим характером її використання, складом учасників, концентрацією людей, військової або спеціальної техніки, матеріальних цінностей і стратегічно значущої інформації, часом і місцем проведення конкретного заходу та поточною безпековою обстановкою.

Недостатньо врегульованим і науково опрацьованим залишається також співвідношення між правовим статусом постійного об'єкта можливих терористичних посягань та локацією, яка лише тимчасово набуває підвищеної воєнно-терористичної уразливості. Наявна система не містить завершеного механізму, який дозволяв би трансформувати результати оцінювання подієво зумовленого ризику в юридично обов'язкові вимоги до організатора, власника чи законного користувача локації та конкретні управлінські рішення компетентних органів.

Отже, невирішеною частиною наукової проблеми є відсутність цілісної об'єктно-подієвої моделі антитерористичної безпеки заходів із масовим перебуванням людей, критеріїв їх диференціації за рівнем воєнно-терористичного ризику, процедур попереднього оцінювання та погодження, механізмів державного контролю і безпекового супроводу, а також спеціально адаптованої системи юридичної відповідальності за невиконання обов'язкових вимог безпеки.

Саме ця наукова та нормативно-процедурна прогалина визначає предмет і спрямованість дослідження та зумовлює необхідність розроблення об'єктно-подієвого підходу до антитерористичної безпеки, авторських правових категорій, моделі превентивного антитерористичного забезпечення, алгоритму безпекового планування й пропозицій щодо диференціації адміністративної та кримінальної відповідальності.

Методологія дослідження

Дослідження має аналітичний і політико-правовий характер та містить результати оригінального теоретико-правового опрацювання проблеми забезпечення антитерористичної безпеки заходів із масовим перебуванням людей в умовах воєнного стану. Дослідницький дизайн побудовано на поєднанні нормативно-правового аналізу, систематизації наукових положень, аналізу відкритих офіційно оприлюднених відомостей про окремих практичний випадок та правового моделювання. Експериментальні процедури, статистичне оцінювання та формування репрезентативної вибірки не застосовувалися, оскільки предметом дослідження є нормативні механізми, правові категорії та організаційно-управлінські процедури у сфері антитерористичної безпеки.

Нормативну основу дослідження становили Конституція України [7], закони України "Про правовий режим воєнного стану" [29] та "Про національну безпеку України" [26]. Окрему групу джерел утворювали Закон України "Про боротьбу з тероризмом" [19], Закон України "Про критичну інфраструктуру" [25] та Кодекс цивільного захисту України [6]. Положення щодо юридичної відповідальності, меж криміналізації та процесуальних гарантій досліджувалися на підставі Кодексу України про адміністративні правопорушення [5], Кримінального кодексу України [9] та Кримінального процесуального кодексу України [10].

Окремий блок нормативної джерельної бази охоплював Концепцію боротьби з тероризмом в Україні, затверджену Указом Президента України від 11 червня 2026 року № 492/2026 [30], Положення про єдину державну систему запобігання, реагування і припинення терористичних актів та мінімізації їх наслідків, затверджене постановою Кабінету Міністрів України № 92 [21], і Правила антитерористичної безпеки, затверджені постановою Кабінету Міністрів України № 1172 [23].

Нормативні засади забезпечення громадської безпеки та організації окремих видів масових заходів досліджувалися на підставі вимог законодавства щодо забезпечення громадського порядку під час проведення футбольних матчів і підготовки спортивних споруд та інших спеціально відведених місць для масових спортивних і культурно-видовищних заходів [22, 27, 28]. Питання пожежної безпеки, експлуатації захисних споруд і планування заходів цивільного захисту аналізувалися відповідно до Кодексу цивільного захисту України, спеціальних вимог та методичних документів [6, 16, 20, 24].

До наукової джерельної бази включено монографії та наукові статті, присвячені теорії антитерористичної безпеки, запобіганню тероризму й захисту об'єктів можливих терористичних посягань [11–14, 32, 33]. Окрему групу становили праці з питань захисту критичної інфраструктури, контррозвідального забезпечення, громадської безпеки та організації міжвідомчої взаємодії [2, 3, 18, 37–39]. Також опрацьовано навчальні, науково-методичні та науково-практичні матеріали, присвячені організаційно-правовим механізмам запобігання тероризму й реалізації Правил антитерористичної безпеки [4, 16, 36].

Джерела добиралися за критеріями безпосередньої предметної відповідності, нормативної чинності, офіційності оприлюднення та можливості використання їх положень для визначення змісту правових категорій, компетенції уповноважених суб'єктів, процедур антитерористичного захисту й механізмів юридичної відповідальності. Основну увагу зосереджено на джерелах, які дають можливість зіставити постійні характеристики об'єкта нерухомості з тимчасовими ризиками, що виникають унаслідок підготовки та проведення конкретної події.

Як ілюстративний практичний випадок використано офіційно оприлюднену інформацію про ракетне ураження 24 липня 2026 року локації в Бучанському районі Київської області, де проводився спеціалізований захід за участю представників оборонної сфери, військовослужбовців, представників органів державної влади, бізнесу та іноземних партнерів [35]. Зазначений випадок використано виключно для ілюстрації механізму ситуативної зміни безпекового значення локації внаслідок проведення конкретної події.

Офіційно оприлюднені відомості про зазначений випадок не розглядалися як належна й достатня доказова база для встановлення фактичних обставин кримінального правопорушення, причинного зв'язку, форми вини, винуватості конкретних осіб або остаточної кримінально-правової кваліфікації їхніх дій чи бездіяльності. Таке методологічне обмеження ґрунтується, зокрема, на принципі презумпції невинуватості та вимогах кримінального процесуального законодавства щодо доказування [7, 10]. До матеріалів дослідження не включалися неперевірені повідомлення із соціальних мереж та інші відомості, достовірність яких не підтверджена належними офіційними джерелами.

Практичний випадок використано не для формулювання персоніфікованих висновків, а як аналітичний індикатор можливої системної нормативно-організаційної проблеми: звичайна за своїм постійним функціональним призначенням локація внаслідок проведення конкретного заходу може тимчасово набути значно вищого рівня безпекової уразливості, ніж передбачає її формальний юридичний статус. Детальну характеристику зазначеного випадку та межі його науково-правової оцінки наведено у відповідному підрозділі результатів дослідження.

Дослідження здійснювалося у декілька взаємопов'язаних етапів. На першому етапі визначено нормативний та теоретико-правовий зміст понять “об'єкт можливих терористичних посягань”, “об'єкт із масовим перебуванням людей”, “місце масового перебування людей”, “антитерористична захищеність” та “антитерористична операція” [19, 23, 30].

На другому етапі проаналізовано сферу дії, юридичні підстави й механізми реалізації постанов Кабінету Міністрів України № 92 і № 1172 [21, 23]. Особливу увагу приділено співвідношенню інституційного механізму функціонування єдиної державної системи запобігання, реагування і припинення терористичних актів та нормативного механізму ідентифікації, категорювання, аналізу уразливості й паспортизації об'єктів можливих терористичних посягань.

На третьому етапі зіставлено відносно сталий правовий статус об'єкта нерухомості з динамічним рівнем його уразливості, зумовленим характером конкретної події. У межах цього етапу досліджено, яким чином склад учасників, концентрація людей, військової або спеціальної техніки, інформаційна та стратегічна цінність заходу, місце і час його проведення

можуть тимчасово змінювати фактичне безпекове значення локації без зміни її постійного юридичного статусу.

На четвертому етапі визначено нормативно-процедурні прогалини щодо встановлення рівня ризику, погодження заходу, контролю за його підготовкою, застосування превентивних заходів, зміни формату або місця проведення, обмеження кількості учасників та припинення небезпечної діяльності. Окремо проаналізовано прогалини у розподілі обов'язків і відповідальності між організатором, власником чи законним користувачем локації та уповноваженими державними органами.

На завершальному етапі сформульовано авторські поняття, розроблено об'єктно-подієву модель антитерористичної безпеки, дев'ятиетапну модель безпекового планування та пропозиції щодо вдосконалення правового регулювання, державного погодження, контролю й юридичної відповідальності. У межах правового моделювання також досліджено можливість диференціації адміністративної та кримінальної відповідальності залежно від характеру порушення, форми вини, рівня створеної небезпеки та тяжкості спричинених наслідків.

Формально-юридичний метод застосовано для тлумачення положень нормативно-правових актів, встановлення їх змісту, сфери дії, юридичних підстав застосування та компетенції уповноважених суб'єктів. За його допомогою проаналізовано правові передумови застосування Правил антитерористичної безпеки до нерухомості, віднесеної до об'єктів можливих терористичних посягань, а також визначено межі поширення відповідних спеціальних вимог на місця проведення тимчасових заходів [23].

Системно-структурний метод використано для розгляду антитерористичної безпеки як сукупності взаємопов'язаних об'єктних, просторових, часових, подієвих, організаційних і правових складових. Його застосування дало змогу встановити взаємозв'язки між юридичним статусом локації, її фактичними характеристиками, характером заходу, складом учасників, рівнем воєнно-терористичного ризику, необхідним обсягом превентивних заходів і повноваженнями компетентних органів.

Порівняльно-нормативний метод застосовано насамперед для зіставлення функціонального призначення та регулятивних можливостей постанов Кабінету Міністрів України № 92 і № 1172. Постанову № 92 досліджено як нормативний акт, що визначає інституційний механізм функціонування єдиної державної системи запобігання, реагування і припинення терористичних актів та мінімізації їх наслідків, а постанову № 1172 – як основу ідентифікації, категорювання, аналізу уразливості та паспортизації об'єктів можливих терористичних посягань [21, 23]. Їх зіставлення використано для виявлення процедурної прогалини щодо тимчасових заходів, проведення яких істотно підвищує рівень уразливості локації без зміни її постійного правового статусу.

Логіко-семантичний метод застосовано для розмежування суміжних правових і науково-аналітичних категорій та формулювання понять “захід із масовим перебуванням людей підвищеного безпекового ризику”, “тимчасовий об'єкт підвищеного воєнно-терористичного ризику” і “превентивне антитерористичне забезпечення заходу підвищеного безпекового ризику”. Під час конструювання зазначених понять враховувалися їх родові та видові ознаки, просторові й часові межі, характер загрози, юридичні наслідки встановлення відповідного рівня ризику та співвідношення із законодавчо визначеними категоріями.

Окремо за допомогою логіко-семантичного аналізу розмежовано поняття підвищеного воєнно-терористичного ризику та юридично визначені підстави для проведення антитерористичної операції. Це має принципове методологічне значення, оскільки запропоновані авторські категорії не повинні підміняти законодавчо встановлені поняття або автоматично спричиняти застосування спеціального правового режиму, передбаченого Законом України “Про боротьбу з тероризмом” [19].

Метод правового моделювання використано для формування об'єктно-подієвої моделі антитерористичної безпеки та дев'ятиетапної моделі безпекового планування. До структури останньої включено первинну безпекову кваліфікацію заходу, визначення рівня ризику, поглиблене оцінювання локації, розроблення плану безпеки, його погодження, перевірку готовності, оперативний супровід, реагування та післяподієвий аналіз. Під час моделювання враховувалися принципи законності, превентивності, ризик-орієнтованості, пропорційності втручання, міжвідомчої координації та пріоритетності захисту життя і здоров'я людей.

Методи аналізу, синтезу та узагальнення використано для систематизації виявлених нормативних прогалин, встановлення їх предметного, суб'єктного, процедурного та деліктного вимірів і формування комплексного уявлення про недоліки чинного правового регулювання. За їх допомогою також узагальнено наукові підходи до превентивної антитерористичної діяльності, громадської безпеки, цивільного захисту, критичної інфраструктури та міжвідомчої координації.

Метод правового прогнозування застосовано для визначення можливих наслідків збереження виявлених нормативно-процедурних прогалин та оцінювання потенційних результатів запропонованих змін. За його допомогою сформульовано пропозиції щодо нормативного закріплення процедури безпекового оцінювання та погодження заходів підвищеного ризику, можливості їх обмеження або припинення, а також диференціації адміністративної та кримінальної відповідальності залежно від характеру порушення, форми вини, рівня створеної небезпеки й тяжкості спричинених наслідків.

Відтворюваність дослідження забезпечується відкритістю використаної нормативної та наукової джерельної бази, визначеними критеріями відбору джерел і послідовністю застосованих аналітичних процедур. Запропонований підхід може бути повторений шляхом послідовного зіставлення: правового статусу конкретної локації; характеру, масштабу та рівня подієво зумовленого ризику; установлених законодавством обов'язків організатора, власника чи законного користувача локації; компетенції відповідних державних органів; наявних механізмів запобігання, контролю, реагування та юридичної відповідальності.

Одержані результати перевірялися на внутрішню логічну узгодженість, відповідність структурі чинного законодавства та несуперечність принципів розмежуванню превентивного антитерористичного забезпечення заходу і антитерористичної операції. Особливу увагу приділено недопущенню автоматичного перенесення правових наслідків встановлення підвищеного безпекового ризику на правові механізми, застосування яких потребує наявності самостійно визначених законом підстав.

Методологічні обмеження дослідження пов'язані з використанням виключно відкритих нормативних, наукових та офіційно оприлюднених інформаційних джерел, відсутністю доступу до матеріалів досудового розслідування й інформації з обмеженим доступом, а також відсутністю експертної та практичної апробації запропонованих критеріїв оцінювання ризику. Тому використаний практичний випадок не може вважатися репрезентативною емпіричною вибіркою, а сформульовані критерії ризику, об'єктно-подієва модель і дев'ятиетапна модель безпекового планування мають концептуально-нормативний характер.

Подальша верифікація запропонованих положень потребує їх перевірки на ширшому масиві практичних ситуацій, розроблення вимірюваних кількісно-якісних критеріїв воєннотерористичного ризику, проведення експертного оцінювання із залученням представників СБУ, Національної поліції, ДСНС, військових адміністрацій, органів охорони здоров'я та організаторів відповідних заходів, а також практичної апробації запропонованого механізму без розкриття інформації, поширення якої може створювати додаткові загрози безпеці.

Результати

1. Ілюстративний практичний випадок та межі його науково-правової оцінки

Фактографічну основу розгляду цього практичного випадку становлять виключно відомості,

відкрито оприлюднені в офіційно доступному інформаційному джерелі [35]. Наведені нижче дані про місце й характер заходу, кількість загиблих і поранених, заподіяні пошкодження, дії органів прокуратури та предмет здійснюваної перевірки мають попередній інформаційний характер і не розглядаються авторами як самостійно встановлені факти, належні процесуальні докази або підстава для висновків про винуватість конкретних осіб.

Безпосереднім практичним приводом для дослідження стала подія, що відбулася 24 липня 2026 року в Бучанському районі Київської області, де під час повітряної атаки Російської Федерації ракетного ураження зазнала локація проведення спеціалізованого заходу за участю представників української оборонної промисловості, військовослужбовців, представників органів державної влади, бізнесу та іноземних партнерів [35]. За попередньо оприлюдненою інформацією, внаслідок удару загинули десять осіб, десятки людей отримали поранення, було пошкоджено об'єкти нерухомості та транспортні засоби [35].

В оприлюднених матеріалах зазначалося, що захід проводився на території приватного комплексу та передбачав демонстрацію українських технологій оборонного призначення [35]. За повідомленням органів прокуратури, перевіряються обставини його організації, наявність необхідних погоджень, а також дії організаторів, посадових осіб, представників військового командування, Національної поліції та Служби безпеки України [35]. Окремо з'ясовується, чи здійснювалися належне оцінювання загроз, моніторинг безпекової ситуації та своєчасне реагування уповноважених суб'єктів [35].

Дотримання принципів об'єктивності, повноти дослідження та правової визначеності вимагає враховувати, що науково-правова оцінка відповідних обставин не може ґрунтуватися виключно на повідомленнях медіа, публікаціях у соціальних мережах або відомостях очевидців, не перевірених у встановленому законом порядку. Інформація про відсутність чи неналежне функціонування системи оповіщення, недоступність укриттів, відсутність чергування бригад екстреної медичної допомоги, нестабільний зв'язок, непідготовленість маршрутів евакуації та неможливість безперешкодного під'їзду екстрених служб потребує належної перевірки, документального підтвердження та процесуального закріплення [10, 35].

До завершення такої перевірки не можуть визнаватися достовірно встановленими конкретні організаційні порушення, причинний зв'язок між ними та тяжкими наслідками, форма вини відповідальних осіб, а також наявність у їхніх діях чи бездіяльності всіх обов'язкових ознак складу кримінального правопорушення [9, 10]. Сам факт настання тяжких наслідків не є достатньою підставою для висновку про кримінально протиправний характер поведінки конкретної особи.

Презумпція невинуватості вимагає утримуватися від персоніфікованих висновків щодо вчинення кримінального правопорушення та винуватості конкретних осіб до набрання законної сили обвинувальним вироком суду [7, 10]. Зміст цієї конституційної гарантії визначає методологічні та правові межі дослідження, відповідно до яких зазначена подія розглядається не як доказ вини чи підстава для встановлення винуватості певних осіб, а як ілюстративний практичний випадок, що вказує на можливе існування системної проблеми в організації та нормативному забезпеченні безпеки заходів із масовим перебуванням людей.

Предметом дослідження у цій частині є не поведінка конкретних осіб, а достатність і дієвість нормативних механізмів запобігання подібним наслідкам, чіткість розмежування повноважень та обов'язків відповідальних суб'єктів, наявність належних процедур оцінювання ризику і прийняття безпекових рішень, а також юридичних засобів реагування на порушення встановлених вимог безпеки.

Використання оприлюднених відомостей про зазначену подію підтверджує необхідність чіткого відмежування аналізу можливих системних нормативно-організаційних недоліків від персоніфікованої юридичної оцінки дій конкретних осіб. До завершення досудового розслідування цей випадок може слугувати лише ілюстрацією можливої

невідповідності чинних механізмів безпеки характеру подієво зумовлених воєнно-терористичних загроз і не дає підстав для висновків про наявність у діях певної особи складу правопорушення або про її винуватість.

2. Воєнно-терористичні ризики спеціалізованих заходів оборонного спрямування

В умовах повномасштабної війни спеціалізований захід оборонно-промислового спрямування доцільно розглядати не лише як ділову або презентаційну подію, а як тимчасове організаційне утворення з підвищеною концентрацією людських, технологічних, інформаційних і матеріальних ресурсів. Його безпекове значення визначається не стільки формою проведення, скільки складом учасників, характером демонстрованої продукції, інформаційною та стратегічною цінністю події, а також прогнозованими наслідками можливого ураження [11, 30, 32].

До основних ризикоутворювальних чинників можуть належати участь військовослужбовців і посадових осіб, присутність представників виробників оборонної продукції та іноземних партнерів, демонстрація зразків озброєння, систем протиповітряної оборони, безпілотних комплексів, засобів зв'язку або радіоелектронної боротьби, а також концентрація фахівців із критично важливими компетентностями [30, 31, 35]. Втрата таких осіб може мати наслідки, що виходять за межі безпосередніх людських жертв, зокрема негативно впливати на інституційну, технологічну та оборонну спроможність держави [2, 3, 25].

Загроза може реалізовуватися шляхом ракетного або авіаційного удару, застосування безпілотних літальних апаратів, учинення диверсії, закладення вибухового пристрою, здійснення кібератаки, технічного проникнення, коригування вогню або несанкціонованого поширення інформації [4, 30, 38]. Однією з передумов реалізації таких сценаріїв може бути завчасне отримання противником відомостей про місце, час, формат і склад учасників заходу.

Джерелами розголошення або витоку відповідної інформації можуть бути не лише публічні анонси, а й електронні запрошення, реєстраційні форми, дані геолокації мобільних пристроїв, фотографії та відеозаписи, нетипова транспортна активність, бронювання місць проживання, залучення підрядних організацій, недостатньо захищені канали електронного зв'язку, а також необережне спілкування організаторів, персоналу й учасників [4, 32, 38]. Відповідно, інформаційна та контррозвідувальна складові мають розглядатися як невід'ємні елементи превентивного безпекового планування.

Особливо небезпечним є поєднання короткого підльотного часу окремих засобів ураження з відсутністю належної захисної споруди безпосередньо на локації проведення заходу або в межах фактично доступного часу переміщення. Критично обмежений час реагування та просторова віддаленість доступного укриття можуть призвести до того, що своєчасне оголошення сигналу повітряної тривоги саме по собі не забезпечить учасникам реальної можливості переміститися до безпечного місця до моменту можливого ураження [6, 16, 20].

За таких умов оцінювання придатності локації має враховувати сукупний час, необхідний для отримання і доведення сигналу тривоги, прийняття рішення про припинення заходу, організованого переміщення всіх учасників визначеними маршрутами до укриття та їх фактичного розміщення в ньому. Якщо за результатами спеціального оцінювання буде встановлено, що розрахункова тривалість виконання зазначених дій не забезпечує реальної можливості своєчасного укриття учасників за прогнозованого сценарію загрози, така обставина має розглядатися як істотний негативний критерій придатності відповідної локації.

Системне узагальнення зазначених чинників дає підстави визначати рівень воєнно-терористичного ризику комплексно — як результат взаємодії ймовірності цілеспрямованого ураження, ступеня уразливості локації, прогнозованого масштабу людських втрат, стратегічної та інформаційної цінності присутніх осіб, а також фактичної спроможності систем оповіщення, укриття, евакуації, медичного забезпечення й міжвідомчого реагування [2, 3, 23].

Результати такого комплексного багатофакторного оцінювання мають становити основу для прийняття обґрунтованого рішення про допустимість проведення заходу, необхідність зміни його формату, часу або місця проведення, обмеження кількості учасників, запровадження додаткових заходів безпеки або, за неможливості зниження ризику до прийнятного рівня, відмову від його проведення.

3. Постанова Кабінету Міністрів України № 92 у системі запобігання, реагування і припинення терористичних актів

Постановою Кабінету Міністрів України від 18 лютого 2016 року № 92 затверджено Положення про єдину державну систему запобігання, реагування і припинення терористичних актів та мінімізації їх наслідків. Ця система охоплює постійно діючі територіальну та функціональну підсистеми, суб'єктів боротьби з тероризмом, координаційні групи при регіональних органах СБУ, а також сили й засоби, що можуть залучатися до реагування [21].

Положення визначає рівні терористичних загроз, завдання суб'єктів системи, порядок обміну інформацією та здійснення заходів залежно від наявної небезпеки. Воно формує інституційну модель координації, за якою Антитерористичний центр при СБУ та відповідні координаційні структури забезпечують взаємодію органів державної влади, військових формувань, правоохоронних органів та служб цивільного захисту [19, 21].

Функціонально-правовий аналіз постанови Кабінету Міністрів України № 92 засвідчує, що межі її регулятивного впливу зосереджені переважно на системно-організаційних засадах функціонування єдиної державної системи запобігання, реагування і припинення терористичних актів та мінімізації їх наслідків. Постанова визначає інституційний механізм взаємодії уповноважених суб'єктів, однак не встановлює цілісного алгоритму дій приватного організатора під час підготовки та проведення тимчасового заходу підвищеного безпекового ризику.

Зокрема, нею не встановлено спеціальних критеріїв обов'язкового погодження такого заходу, вимог до змісту його плану безпеки, нормативно визначеного співвідношення кількості учасників із фактично доступними укриттями, вимог до медичної готовності, автономного оповіщення та надійних каналів зв'язку саме для тимчасових заходів підвищеного ризику [21, 36]. Тому положення постанови № 92 утворюють загальний інституційний механізм державного антитерористичного реагування, але не замінюють спеціальних правил безпеки, адаптованих до характеру, масштабу, складу учасників і рівня ризику конкретної події.

Обмеженість наявного нормативного підходу посилюється тим, що механізм антитерористичної захищеності, закріплений чинними Правилами, орієнтований передусім на об'єкти нерухомості, відносно сталі характеристики яких дають змогу здійснювати їх ідентифікацію, категорювання, аналіз уразливості та паспортизацію [14, 23]. Натомість тимчасова подія може тривати лише декілька годин, але внаслідок концентрації людей, техніки, матеріальних цінностей і стратегічно значущої інформації створювати істотно підвищений рівень воєнно-терористичного ризику.

Узагальнення результатів дослідження сфери дії та механізму реалізації постанови Кабінету Міністрів України № 92 дає підстави констатувати, що цей нормативно-правовий акт формує необхідний інституційний механізм взаємодії суб'єктів боротьби з тероризмом та організаційний каркас державного антитерористичного реагування, проте не встановлює завершеного алгоритму дій організатора під час підготовки та проведення тимчасового заходу підвищеного безпекового ризику.

Подолання виявленої функціональної обмеженості потребує нормативного запровадження спеціального механізму завчасного виявлення й оцінювання відповідних загроз, погодження таких заходів та їх безпекового супроводу з урахуванням установленого рівня воєнно-терористичного ризику.

4. Сфера дії та механізм реалізації Правил антитерористичної безпеки, затверджених постановою Кабінету Міністрів України № 1172

Постановою Кабінету Міністрів України від 15 жовтня 2024 року № 1172 затверджено Правила антитерористичної безпеки, якими комплексно врегульовано механізм віднесення нерухомості до об'єктів можливих терористичних посягань і встановлено загальні обов'язкові вимоги до їх антитерористичної захищеності. Основною метою Правил визначено збереження життя і здоров'я людей, майна та навколишнього природного середовища [23].

Правила передбачають формування прогнозованої загрози, ідентифікацію об'єкта, визначення його категорії, аналіз уразливості, створення системи антитерористичного захисту та розроблення паспорта антитерористичної захищеності. Під час прогнозування загрози мають ураховуватися чисельність персоналу й відвідувачів, населення в зоні можливого ураження, уразливі місця, ймовірні людські, економічні, екологічні та суспільно-політичні втрати [14, 23].

До системи антитерористичної захищеності належать контроль доступу, запобігання несанкціонованому проникненню, захист інформації, виявлення змін обстановки, передавання відомостей СБУ, Національній поліції та ДСНС, своєчасне реагування, оповіщення, евакуація та здійснення інженерно-технічних заходів цивільного захисту [6, 23]. Відповідальність за антитерористичну захищеність відповідного об'єкта покладається на визначених Правилами суб'єктів залежно від його правового статусу та форми управління [23].

Проте відповідно до пункту 7 Правил вони застосовуються до об'єктів нерухомості, віднесених у встановленому порядку до об'єктів можливих терористичних посягань [23]. Аналіз нормативного змісту цього положення дає підстави констатувати, що поширення на відповідну нерухомість установленого Правилами комплексу спеціальних вимог залежить не лише від фактичного рівня її терористичної уразливості, а й від наявності юридичного факту — віднесення об'єкта у встановленому порядку до об'єктів можливих терористичних посягань.

Якщо нерухомість не пройшла встановленої процедури ідентифікації та не набула відповідного правового статусу, прямі нормативні підстави для автоматичного застосування до неї всього комплексу передбачених Правилами спеціальних заходів антитерористичної захищеності відсутні, навіть якщо фактичний рівень загрози тимчасово істотно підвищився внаслідок проведення конкретної події.

Залежність сфери застосування Правил від попереднього набуття нерухомістю відповідного правового статусу зумовлює необхідність установлення статусу конкретної локації до формулювання висновку про порушення вимог, затверджених постановою Кабінету Міністрів України № 1172. Якщо нерухомість у встановленому порядку віднесено до об'єктів можливих терористичних посягань, оцінюванню підлягають повнота і своєчасність виконання передбачених Правилами вимог, належність проведення ідентифікації, категорювання та аналізу уразливості, розроблення паспорта антитерористичної захищеності й створення відповідної системи антитерористичного захисту [23, 36].

Зіставлення нормативної моделі антитерористичної захищеності з динамічною природою подієво зумовлених загроз дає підстави констатувати, що механізм, передбачений постановою Кабінету Міністрів України № 1172, пов'язує застосування спеціальних вимог із попередньою ідентифікацією, категорюванням, аналізом уразливості та паспортизацією об'єкта нерухомості.

Якщо локація не набула у встановленому порядку статусу об'єкта можливих терористичних посягань, сутність проблеми полягає не у безпосередньому невиконанні Правил, а в нормативно-процедурній прогалині: фактичний рівень воєнно-терористичного ризику може тимчасово істотно підвищитися внаслідок характеру конкретної події, однак це саме по собі не спричиняє автоматичного поширення на відповідну нерухомість передбачених Правилами спеціальних вимог антитерористичної захищеності.

5. Об'єктні, просторові та подієві категорії антитерористичної безпеки заходів із масовим перебуванням людей: співвідношення та правові механізми реагування

Законодавчі та підзаконні нормативно-правові акти використовують декілька близьких за змістом, але не тотожних категорій, що характеризують об'єктні, просторові та подієві складові забезпечення безпеки людей. До них належать поняття “об'єкт можливих терористичних посягань”, “об'єкт із масовим перебуванням людей”, “місце масового перебування людей”, а також запропоновані в цьому дослідженні поняття “захід із масовим перебуванням людей підвищеного безпекового ризику” та “тимчасовий об'єкт підвищеного воєнно-терористичного ризику” [23, 24, 30].

Їх розмежування має принципове значення, оскільки кожне з них відображає окрему характеристику небезпеки: функціональну значущість нерухомості, просторову концентрацію людей або тимчасове підвищення рівня загрози внаслідок проведення конкретної події.

Відповідно до Правил антитерористичної безпеки, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 15 жовтня 2024 року № 1172, для цілей застосування саме цих Правил “об'єкт можливих терористичних посягань” розглядається як об'єкт нерухомості, захоплення, блокування, пошкодження або руйнування якого може використовуватися для досягнення терористичних цілей [23]. Отже, у межах нормативного механізму, передбаченого постановою № 1172, відповідна категорія має спеціальне об'єктно-нерухомісне значення та пов'язується з установленими процедурами ідентифікації, категорювання, аналізу уразливості й паспортизації.

Водночас таке спеціальне нормативне розуміння не слід механічно поширювати на всі акти державної антитерористичної політики, оскільки Концепція боротьби з тероризмом в Україні 2026 року використовує ширший концептуальний підхід до визначення потенційних об'єктів терористичних посягань [30].

Отже, механізм правового регулювання об'єктів можливих терористичних посягань у Правилах має переважно об'єктно орієнтований характер і пов'язується з відносно сталими характеристиками нерухомості, її ідентифікацією, категорюванням, аналізом уразливості та паспортизацією.

Поняття “об'єкт із масовим перебуванням людей” використовується переважно у нормативному регулюванні пожежної, техногенної та цивільної безпеки. Воно охоплює будинки та споруди відповідного функціонального призначення, у яких постійно або тимчасово може перебувати значна кількість людей. Основними критеріями віднесення нерухомості до цієї категорії є її функціональне призначення та прогнозована кількість осіб, які можуть одночасно в ній перебувати [6, 20, 24].

Суміжним, але ширшим за просторовим змістом є поняття “місце масового перебування людей”. У спеціальному нормативно-правовому регулюванні воно використовується для позначення місць одночасної концентрації значної кількості осіб, зокрема відкритих і закритих локацій. На відміну від об'єкта з масовим перебуванням людей, це поняття не обмежується будівлями чи спорудами певного функціонального призначення, а може охоплювати приміщення, відкриті території, майданчики, транспортні засоби, ділянки транспортної інфраструктури та інші просторово визначені локації, у яких постійно, періодично або тимчасово концентрується значна кількість осіб [27, 28, 30].

Нормативна неоднорідність підходів до визначення масового перебування людей виявляється насамперед у відсутності уніфікованого кількісного критерію, придатного для застосування в усіх сферах забезпечення безпеки. У різних нормативно-правових актах використовуються відмінні кількісні показники, зокрема критерії 50 і 100 осіб [20, 23, 24].

Такі відмінності зумовлені спеціальним предметом і функціональним призначенням відповідного галузевого регулювання. Тому зазначені кількісні показники не можуть механічно переноситися у сферу оцінювання воєнно-терористичного ризику, оскільки його рівень визначається не лише чисельністю присутніх, а й особливим складом учасників, характером і

предметом події, її інформаційною та стратегічною цінністю, місцем і часом проведення, поточною оперативною обстановкою, ступенем захищеності локації, спроможністю системи реагування та прогнозованими наслідками цілеспрямованого ураження.

Для цілей цього дослідження під “місцем масового перебування людей” пропонується розуміти просторово визначену будівлю, споруду, приміщення, відкриту територію, майданчик, транспортний засіб, ділянку транспортної інфраструктури або іншу локацію, у межах якої постійно, періодично чи тимчасово одночасно перебуває або передбачається перебування такої кількості осіб, що з урахуванням характеристик відповідного місця, складу присутніх і наявних загроз потребує застосування спеціальних організаційних, охоронних, режимних, інформаційних, евакуаційних, медичних та інших безпекових заходів.

Проте жодне з наведених понять повною мірою не охоплює організовану подію, яка проводиться на локації звичайного призначення, але через склад учасників, предмет, масштаб, інформаційну чи стратегічну цінність та воєнний контекст створює підвищений ризик цілеспрямованого ураження. Кількісний критерій у такому випадку також не є самодостатнім: закрита зустріч кількох десятків фахівців критично важливої для обороноздатності сфери за певних умов може характеризуватися вищим рівнем ризику, ніж значно чисельніший захід побутового, культурного або розважального характеру.

Необхідність правового охоплення подією зумовленого підвищення рівня загрози дає підстави запропонувати поняття “захід із масовим перебуванням людей підвищеного безпекового ризику”, під яким слід розуміти організовану подію, що в умовах воєнного стану внаслідок кількості або особливого складу учасників, предмета, масштабу, інформаційної чи стратегічної цінності, місця і часу проведення, концентрації військовослужбовців, представників органів державної влади, оборонно-промислового комплексу, іноземних партнерів, озброєння, спеціальної техніки, технологій або сукупності інших безпеково значущих обставин створює підвищену загрозу життю і здоров’ю людей та потребує спеціального безпекового планування, міжвідомчої координації і застосування посиленних превентивних заходів.

Прийняття Концепції боротьби з тероризмом в Україні, затвердженої Указом Президента України від 11 червня 2026 року № 492/2026, створило концептуальні передумови для розвитку подієвого виміру антитерористичної безпеки. На відміну від спеціального нормативного механізму Правил антитерористичної безпеки, орієнтованого на об’єкти нерухомості, Концепція боротьби з тероризмом в Україні 2026 року формує ширше концептуальне бачення потенційних об’єктів терористичних посягань. Воно охоплює фізичних осіб, місця масового перебування людей, ділянки території чи акваторії, повітряний та інформаційний простори, зокрема кіберпростір, будівлі, споруди й майнові комплекси, щодо яких може бути вчинено терористичний акт [23, 30].

Таким чином, поняття “об’єкт можливих терористичних посягань” у дослідженні необхідно тлумачити з урахуванням функціонального контексту відповідного нормативного акта: у Правилах № 1172 — як спеціальну категорію, пов’язану з нерухомістю та процедурою набуття відповідного статусу; у Концепції 2026 року — як ширшу концептуальну категорію державної антитерористичної політики.

Це підтверджує обґрунтованість підходу, відповідно до якого терористична уразливість може визначатися не лише постійними характеристиками нерухомості, а й складом присутніх осіб, особливостями території, характером інформації та обставинами конкретної події.

Важливим для досліджуваної проблематики є закріплений Концепцією проактивний підхід на основі управління ризиками, який охоплює прогнозування терористичних ризиків і загроз, розроблення сценаріїв їх можливої реалізації, своєчасне виявлення небезпеки та реагування на неї [30]. Визнання переваги превентивних заходів однією із засад боротьби з

тероризмом підтверджує спрямованість державної політики на завчасне виявлення, оцінювання та нейтралізацію загроз до моменту їх фактичної реалізації.

Стратегічний і програмний характер положень Концепції формує загальні засади розвитку подієвого виміру антитерористичної безпеки, проте не забезпечує детального процедурного врегулювання підготовки та проведення тимчасових заходів підвищеного безпекового ризику.

Неповнота процедурної конкретизації виявляється в тому, що нормативно не визначено спеціального порядку безпекової кваліфікації відповідної події та місця її проведення, критеріїв обов'язкового погодження, уніфікованих вимог до плану безпеки, розподілу повноважень між залученими суб'єктами, підстав для зміни формату або припинення заходу, а також спеціального алгоритму переходу від посиленних превентивних заходів до застосування передбачених законодавством механізмів антитерористичної операції [21, 30, 36].

Виявлений розрив між концептуальним закріпленням проактивного підходу та відсутністю механізмів його практичного застосування свідчить, що досліджувана проблема має не стільки концептуальний, скільки нормативно-процедурний характер і полягає у неврегульованості способів трансформації результатів оцінювання ризику в конкретні юридичні обов'язки, управлінські рішення та скоординовані безпекові заходи.

Для нормативного заповнення цієї прогалини пропонується запровадити поняття “превентивне антитерористичне забезпечення заходу підвищеного безпекового ризику”, під яким слід розуміти здійснюваний на стадіях підготовки та проведення відповідної події скоординований комплекс ризик-орієнтованих організаційних, контррозвідувальних, охоронних, режимних, інформаційних, інженерно-технічних, цивільно-захисних, евакуаційних, медичних та інших заходів, спрямованих на завчасне виявлення, оцінювання, запобігання і нейтралізацію терористичних загроз, зниження уразливості локації, забезпечення безпеки учасників та мінімізацію можливих наслідків цілеспрямованого посягання.

Таке забезпечення має здійснюватися організатором, власником чи законним користувачем локації та уповноваженими державними органами в межах визначених законом повноважень і відповідно до встановленого рівня ризику.

Нормативне визначення антитерористичної операції дає підстави враховувати можливість застосування передбачених законодавством антитерористичних механізмів не лише після вчинення терористичного акту, а й у разі виникнення реальної загрози його вчинення. Відповідно до Закону України “Про боротьбу з тероризмом” антитерористична операція охоплює комплекс скоординованих спеціальних заходів, спрямованих, зокрема, на попередження, запобігання та припинення терористичної діяльності, забезпечення безпеки населення і мінімізацію її наслідків [19].

Правове розмежування превентивного забезпечення безпеки заходу та антитерористичної операції потребує врахування того, що сам факт організації події з масовим перебуванням людей, навіть за наявності підвищеного безпекового ризику, не є достатньою юридичною підставою для кваліфікації комплексу здійснюваних безпекових заходів як антитерористичної операції.

Відповідно до статей 10 і 11 Закону України “Про боротьбу з тероризмом” проведення антитерористичної операції залежить від наявності встановлених законом фактичних підстав та прийняття відповідного рішення уповноваженим суб'єктом у визначеному законом порядку [19]. Отже, підвищений безпековий ризик зумовлює необхідність поглибленого оцінювання загроз і застосування посиленних превентивних заходів, проте сам по собі не є достатньою юридичною підставою для проведення антитерористичної операції чи встановлення спеціального режиму.

Урахування встановлених законом фактичних і процедурних підстав дає змогу дійти висновку, що захід із масовим перебуванням людей підвищеного безпекового ризику слід розглядати не як антитерористичну операцію за самим фактом його організації чи проведення, а як подію, безпеково значущі обставини якої можуть зумовити застосування спеціальних превентивних механізмів єдиної державної системи запобігання, реагування і припинення терористичних актів та мінімізації їх наслідків.

Первинною формою реагування на виявлений ризик має бути застосування комплексу посилених організаційних, охоронних, контррозвідувальних, режимних, інформаційних, інженерно-технічних, цивільно-захисних і медичних заходів без автоматичного прийняття рішення про проведення антитерористичної операції. Перехід до механізму антитерористичної операції є допустимим лише за умови встановлення передбачених законом підстав і дотримання визначеної процедури [19, 21].

Якщо за результатами спеціального оцінювання буде встановлено реальну загрозу вчинення терористичного акту та інші передбачені законом підстави, забезпечення безпеки відповідної події може здійснюватися із застосуванням механізму антитерористичної операції. Перехід від посиленого превентивного реагування до проведення антитерористичної операції має ґрунтуватися виключно на реалізації встановленої законом процедури [19, 21].

За таких умов місце проведення заходу, відповідні будівлі, споруди, приміщення, транспортні засоби, прилеглі території та інші локації можуть бути включені до району проведення антитерористичної операції у встановленому законодавством порядку. Набуття локацією такого статусу має похідний характер: воно виникає не внаслідок самого факту проведення заходу або встановлення підвищеного рівня ризику, а після прийняття передбачених законом рішень щодо проведення антитерористичної операції та визначення меж району її проведення [19].

На час проведення антитерористичної операції в межах визначеного району можуть застосовуватися передбачені законом спеціальні заходи та обмеження, зміст та інтенсивність яких визначаються характером загрози, оперативною обстановкою та рішеннями уповноважених суб'єктів [19]. Отже, встановлення спеціального режиму та конкретного обсягу обмежувальних заходів не слід розглядати як автоматичний наслідок самого факту підвищеного ризику.

Похідним від поняття “захід із масовим перебуванням людей підвищеного безпекового ризику” є запропоноване поняття “тимчасовий об'єкт підвищеного воєнно-терористичного ризику”. Під ним доцільно розуміти об'єкт нерухомості, територію, транспортний засіб або іншу просторово визначену локацію, яка на період підготовки та проведення відповідного заходу внаслідок концентрації людей, техніки, матеріальних цінностей чи стратегічно значущої інформації набуває підвищеної привабливості для ракетного, диверсійного, терористичного або іншого цілеспрямованого посягання.

Надання локації такого статусу в межах запропонованої моделі не повинно змінювати форму власності, її постійне функціональне призначення чи загальний правовий режим, але має утворювати нормативну підставу для тимчасового застосування визначеного законом посиленого комплексу організаційних, охоронних, режимних, контррозвідувальних, інформаційних, інженерно-технічних, евакуаційних, медичних та інших безпекових заходів.

Результати проведеного понятійно-правового розмежування дають підстави встановити, що співвідношення досліджуваних категорій ґрунтується на поєднанні об'єктного, просторового та подієвого критеріїв, кожен із яких відображає окремий вимір антитерористичної безпеки. У широкому концептуальному розумінні Концепція боротьби з тероризмом охоплює значно ширше коло потенційних об'єктів посягання, ніж механізм Правил антитерористичної безпеки, який залишається переважно орієнтованим на об'єкти

нерухомості, що пройшли встановлені процедури ідентифікації, категорювання, аналізу уразливості та паспортизації [23, 30].

У сформованій системі понять категорія “об’єкт можливих терористичних посягань” має розглядатися диференційовано залежно від нормативного контексту її застосування. У межах Правил антитерористичної безпеки № 1172 вона характеризує об’єкт нерухомості, щодо якого реалізується встановлений механізм ідентифікації, категорювання, аналізу уразливості та паспортизації [23]. У ширшому концептуальному вимірі, закріпленому Концепцією боротьби з тероризмом в Україні 2026 року, потенційним об’єктом терористичного посягання можуть виступати також фізичні особи, місця масового перебування людей, території, акваторії, повітряний та інформаційний простори та інші визначені Концепцією об’єкти [30].

Відповідно, “об’єкт із масовим перебуванням людей” характеризує функціональне призначення нерухомості та її спроможність одночасно вміщувати значну кількість осіб; “місце масового перебування людей” — просторово визначену концентрацію осіб у відкритій або закритій локації; “захід із масовим перебуванням людей підвищеного безпекового ризику” — організовану подію, обставини якої тимчасово підвищують рівень воєнно-терористичної загрози; “тимчасовий об’єкт підвищеного воєнно-терористичного ризику” — локацію, яка внаслідок підготовки та проведення такої події набуває особливого безпекового значення і потребує застосування посиленних заходів захисту.

Проведене розмежування усуває змішування постійних характеристик об’єкта, просторової концентрації людей і тимчасово сформованих подієвих ризиків, утворюючи теоретико-правову основу для переходу від статичної об’єктно орієнтованої до динамічної об’єктно-подієвої моделі антитерористичної безпеки.

Запропоновані в цьому дослідженні поняття “захід із масовим перебуванням людей підвищеного безпекового ризику”, “тимчасовий об’єкт підвищеного воєнно-терористичного ризику” та “превентивне антитерористичне забезпечення заходу підвищеного безпекового ризику” мають авторський науково-концептуальний характер і в межах чинного законодавства України не є самостійними нормативно визначеними правовими категоріями. Застосування поняття “тимчасовий об’єкт підвищеного воєнно-терористичного ризику” характеризує лише тимчасову зміну безпекового значення локації, зумовлену підготовкою та проведенням конкретного заходу, і саме по собі не змінює правового статусу відповідного об’єкта нерухомості, не означає його автоматичного віднесення до об’єктів можливих терористичних посягань та не породжує правових наслідків, передбачених для таких об’єктів. Набуття статусу об’єкта можливих терористичних посягань можливе виключно на підставах і в порядку, установлених законодавством. Запропоновані авторські категорії використовуються як елементи теоретико-правової моделі, спрямованої на опис і нормативне осмислення подієво зумовленого підвищення безпекового ризику та можуть бути предметом подальшого законодавчого закріплення.

Логічним продовженням запропонованого правового розмежування має стати законодавче закріплення диференційованого механізму прийняття рішень залежно від встановленого рівня воєнно-терористичного ризику. Віднесення заходу до високого або критичного рівня ризику має бути підставою для проведення компетентними органами обов’язкового спеціального оцінювання реальності загрози, уразливості локації, прогнозованих наслідків можливого посягання та спроможності наявної системи безпеки забезпечити належний захист людей.

За результатами такого оцінювання має прийматися одне або сукупність взаємопов’язаних рішень: про застосування посиленних превентивних заходів без проведення антитерористичної операції; зміну місця, часу, формату чи складу учасників заходу; обмеження кількості присутніх; тимчасову заборону або дострокове припинення заходу; а за

наявності передбачених законом підстав — про застосування механізму антитерористичної операції у встановленому законодавством порядку [19, 21].

6. Нормативна прогалина щодо тимчасових заходів із масовим перебуванням людей

Чинне регулювання масових заходів має фрагментарний характер і залежить від їх виду, функціонального призначення та місця проведення. Окремі нормативно-правові акти встановлюють вимоги щодо спортивних та культурно-видовищних заходів, передбачають участь поліції, відповідальних осіб і перевірку готовності відповідних споруд [22, 27, 28]. Правила пожежної безпеки регулюють питання евакуації та протипожежного режиму, а законодавство у сфері цивільного захисту — оповіщення, укриття населення й реагування на надзвичайні ситуації [6, 20, 24].

Однак ці нормативні вимоги не утворюють єдиного спеціального механізму забезпечення воєнно-терористичної безпеки тимчасових заходів. Відсутня загальна класифікація таких подій за рівнем відповідного ризику, не визначено єдиного механізму координації їх погодження та не встановлено спеціальної процедури оцінювання їх потенційної розвідувальної та безпекової значущості.

Також відсутня уніфікована норма, яка для заходів підвищеного ризику пов'язувала б допустиму кількість учасників із реально доступною місткістю укриття, часом переміщення до нього, особливостями евакуації та можливостями медичного реагування [21, 23, 36].

Виявлена нормативна прогалина має предметний, суб'єктний, процедурний і деліктний виміри. Предметний вимір полягає у відсутності спеціально врегульованого правового механізму для події підвищеного безпекового ризику. Суб'єктний — у недостатній визначеності розподілу спеціальних обов'язків між організатором, власником або законним користувачем локації та відповідними державними органами. Процедурний — у відсутності єдиного порядку подання, оцінювання і погодження плану безпеки. Деліктний — у невизначеності спеціальної відповідальності за порушення комплексних обов'язкових вимог до організації такого заходу.

Додатковим проявом непристосованості чинного регулювання до динамічної природи подієвих загроз є те, що передбачені Правилами антитерористичної безпеки процедури ідентифікації, категорювання, аналізу уразливості та паспортизації розраховані переважно на послідовне оцінювання постійних об'єктів нерухомості [14, 23, 36].

Такі процедури не повною мірою відповідають ситуації, за якої підвищений рівень небезпеки виникає лише на обмежений період підготовки та проведення конкретної події. Часова невідповідність між установленими процедурами та короткочасним характером подієво зумовленої загрози зумовлює потребу в запровадженні прискореного механізму тимчасової безпекової кваліфікації заходу і відповідної локації.

Такий механізм має застосовуватися незалежно від того, чи була відповідна нерухомість раніше віднесена у встановленому порядку до об'єктів можливих терористичних посягань, і забезпечувати оперативне визначення рівня ризику, обсягу необхідних превентивних заходів та компетентних суб'єктів, відповідальних за їх реалізацію.

7. Організаційні недоліки оцінювання загроз, вибору локації, оповіщення, укриття, евакуації, медичного забезпечення та міжвідомчої координації

Чинним законодавством передбачено загальні вимоги щодо оповіщення, укриття населення, евакуації, пожежної й техногенної безпеки, медичного реагування та взаємодії компетентних органів у разі виникнення надзвичайних ситуацій. Проте нормативно-правовими актами не встановлено єдиного комплексного порядку застосування цих вимог під час підготовки та проведення тимчасових заходів із масовим перебуванням людей в умовах підвищеної воєнно-терористичної загрози.

Зокрема, законодавчо не визначено цілісного спеціального алгоритму оцінювання подієвих ризиків, вибору локації, перевірки її безпекової спроможності та погодження комплексного плану захисту учасників такого заходу.

Виявлена нормативна прогалина зумовлює необхідність розроблення додаткових вимог до організатора, локації, системи оповіщення, укриття, евакуації, медичного забезпечення та міжвідомчої координації. Наведені нижче положення становлять авторські пропозиції, сформульовані в межах розробленої об'єктно-подієвої моделі антитерористичної безпеки. Вони не є відтворенням чинних нормативних приписів, а конкретизують запропонований авторами механізм їх системного застосування та визначають положення, які доцільно закріпити в майбутньому спеціальному нормативному акті.

Першим потенційним недоліком є вибір локації без комплексного оцінювання її уразливості. Придатність місця проведення заходу не може визначатися лише його місткістю, вартістю, конфіденційністю або функціональною зручністю. У межах запропонованої моделі під час вибору локації доцільно враховувати її просторове розташування, наявність потенційно небезпечних сусідніх об'єктів, можливість візуального й технічного спостереження, наявність альтернативних маршрутів під'їзду, транспортних "вузьких місць", місткість і доступність укриттів, а також можливості прибуття екстрених служб [3, 14, 23].

Другим потенційним недоліком є невідповідність системи оповіщення реальним умовам проведення заходу. Загальний сигнал повітряної тривоги може бути несвоєчасно сприйнятий окремими учасниками через високий рівень шуму, роботу обладнання, нестабільність мобільного зв'язку, перебої в електропостачанні або інші обставини. Для мінімізації цього ризику авторами пропонується передбачити автономну багатоканальну систему доведення сигналу, призначення відповідальної особи, встановлення однозначного алгоритму негайного припинення події та попереднє відпрацювання порядку організованого переміщення учасників до визначених укриттів [6, 16, 23].

Третя проблема стосується укриття, номінальна наявність якого сама по собі не гарантує належного захисту учасників. Авторами пропонується передбачити обов'язкову перевірку його фактичної місткості, технічного стану, доступності, безперешкодності маршрутів переміщення, можливості використання особами з інвалідністю та іншими маломобільними групами, а також наявності необхідних засобів життєзабезпечення відповідно до встановлених вимог [6, 16, 20].

У межах запропонованої моделі доцільно також нормативно встановити співвідношення між допустимою кількістю учасників заходу та фактично доступною місткістю перевірених захисних споруд.

Четвертий блок охоплює евакуацію та медичне забезпечення. Авторами пропонується встановити, що план безпеки має визначати не лише порядок виходу з приміщень, а й маршрути та способи розосередження людей, заходи з недопущення зустрічних потоків, місця збору, порядок евакуації постраждалих і забезпечення доступу спеціального транспорту.

До обов'язкових елементів запропонованої системи медичного забезпечення доцільно віднести визначений обсяг сил і засобів першої допомоги та екстреного реагування, який має встановлюватися з урахуванням кількості учасників, характеру заходу, рівня ризику і прогнозованого масштабу можливих наслідків [6, 16, 23].

П'ятим потенційним недоліком є розпорошення відповідальності між суб'єктами, залученими до організації та безпекового забезпечення заходу. Нечітке визначення меж відповідальності може створювати ситуацію, за якої кожен із залучених суб'єктів розглядає окремі безпекові питання як сферу компетенції іншого органу чи особи.

Для усунення такого розпорошення відповідальності авторами пропонується запровадити обов'язковий письмовий план безпеки, персоніфікувати відповідальних осіб та створити спеціальний тимчасовий механізм міжвідомчої координації [18, 21, 39].

8. Авторська модель безпекового планування заходів в умовах воєнного стану

Для подолання виявлених недоліків пропонується авторська об'єктно-подієва модель антитерористичної безпеки, що охоплює дев'ять послідовних і взаємопов'язаних етапів. Нормативно-методологічною основою її розроблення є ризик-орієнтований і превентивний підходи до забезпечення антитерористичної безпеки, положення щодо міжвідомчої координації та антитерористичної захищеності об'єктів, а також установлені вимоги у сфері оповіщення, укриття, евакуації, пожежної та техногенної безпеки [6, 23, 30].

Перший етап — первинна безпекова кваліфікація заходу. Організатор заповнює стандартизовану анкету, у якій зазначаються мета, формат, кількість і категорії учасників, характер обладнання, інформаційна та стратегічна значущість, місце, тривалість, рівень публічності та інші обставини, здатні впливати на рівень ризику.

Другий етап — визначення рівня ризику. Пропонується розмежовувати низький, помірний, високий і критичний рівні. Оцінювання має враховувати не лише кількість людей, а й склад учасників, оборонне значення події, участь іноземних представників, імовірність витоку інформації, актуальну безпекову обстановку та спроможність локації забезпечити належний рівень захисту.

Для забезпечення послідовності та відтворюваності оцінювання пропонується об'єднати відповідні показники у чотири блоки: **рівень актуальної загрози; стратегічна й інформаційна значущість заходу; уразливість локації та учасників; спроможність системи захисту мінімізувати можливі наслідки.**

Кожний блок на концептуальному етапі може оцінюватися за чотирибальною порядковою шкалою: 0 — ознака відсутня або має мінімальний прояв; 1 — незначний прояв; 2 — суттєвий прояв; 3 — максимальний прояв. Попередньо сума від 0 до 3 балів може відповідати низькому рівню ризику, від 4 до 6 — помірному, від 7 до 9 — високому, від 10 до 12 — критичному.

Окремо доцільно передбачити визначальні індикатори, наявність яких незалежно від загальної суми балів має бути підставою для віднесення ситуації до найвищого рівня ризику. До таких індикаторів потенційно можуть належати підтверджена безпосередня загроза, відсутність фактично доступного належного укриття для всіх учасників, об'єктивна неможливість своєчасного переміщення учасників до безпечного місця або інші обставини, які за результатами спеціального оцінювання створюють неприйнятний рівень небезпеки.

З огляду на відсутність практичної верифікації запропонованих параметрів, шкала, спосіб агрегування показників і порогові значення мають попередній концептуально-методичний статус. Їх остаточне нормативне закріплення потребує експертного оцінювання, практичної апробації на заходах різних типів, перевірки узгодженості результатів, отриманих різними суб'єктами оцінювання, а також, за необхідності, коригування ваги окремих показників з урахуванням актуальної безпекової обстановки.

Отже, на сучасному етапі дослідження запропонована шкала визначає загальну логіку класифікації ризику, однак не може розглядатися як остаточно валідована кількісна методика. Це становить одне з методологічних обмежень дослідження та одночасно визначає напрям подальшого розвитку запропонованої моделі.

Третій етап — поглиблене оцінювання локації. Перевіряються укриття, маршрути переміщення, під'їзди, системи зв'язку, пожежна і техногенна безпека, сусідні об'єкти, зони можливого вторинного ураження та можливості розосередження людей.

Четвертий етап — розроблення плану безпеки. Він має містити результати оцінювання загроз і ризиків, схему доступу, порядок перевірки учасників, заходи захисту інформації, алгоритми дій у разі виникнення визначених сценаріїв небезпеки, маршрути переміщення до укриттів та евакуації, медичний план і персоніфікований розподіл відповідальності.

П'ятий етап — погодження. Для заходів високого і критичного рівнів ризику пропонується встановити обов'язкову участь компетентних державних органів відповідно до їх законодавчо визначених повноважень. Конкретний склад суб'єктів погодження має залежати від характеру заходу, складу учасників, предмета події та встановленого рівня ризику.

Шостий етап — перевірка готовності. У нормативно визначений строк до початку заходу мають перевірятися локація, системи оповіщення і зв'язку, доступність укриттів, медичні засоби, маршрути переміщення та можливості прибуття екстрених служб.

Сьомий етап — оперативний супровід. Пропонується визначати відповідальну за безпеку особу або координаційний орган, забезпечувати актуальний моніторинг безпекової обстановки та стійкий зв'язок із відповідними державними службами.

Восьмий етап — реагування. Підтверджена загроза або інша визначена планом безпеки обставина повинна спричиняти реалізацію завчасно встановленого алгоритму припинення або призупинення заходу та переміщення учасників у безпечне місце. Відновлення заходу має допускатися лише після припинення відповідної небезпеки та повторного оцінювання обстановки.

Дев'ятий етап — післяподієвий аналіз. Організатор та залучені органи мають фіксувати виявлені недоліки, оцінювати ефективність ужитих заходів та формувати рекомендації щодо коригування планів і нормативно-методичних вимог для аналогічних заходів.

9. Доцільність затвердження окремих правил або внесення змін до Правил антитерористичної безпеки

Існують два основні способи нормативного врегулювання досліджуваної проблеми: доповнення Правил, затверджених постановою Кабінету Міністрів України № 1172, або прийняття окремого нормативно-правового акта Кабінету Міністрів України.

Доповнення чинних Правил могло б забезпечити єдність термінології та включення подієвого компонента до наявної системи антитерористичної захищеності. Однак ці Правила структурно орієнтовані на об'єкти нерухомості, їх ідентифікацію, категорювання, аналіз уразливості та паспортизацію, тому суттєве розширення предмета їх регулювання може ускладнити практичне застосування відповідних положень [23, 36].

Відмінність предмета, часових меж і процедур забезпечення безпеки тимчасової події від механізму антитерористичного захисту постійного об'єкта нерухомості дає підстави визнати більш системним варіантом затвердження окремих Правил безпеки під час організації та проведення заходів із масовим перебуванням людей в умовах воєнного стану та підвищеної воєнно-терористичної загрози.

Запровадження такого спеціального нормативного регулювання має супроводжуватися внесенням взаємоузгоджених змін до чинних актів, зокрема до постанов Кабінету Міністрів України № 92 і № 1172, з метою забезпечення функціональної взаємодії нової процедури з чинною системою антитерористичного реагування.

Нові Правила мають визначати терміни, критерії оцінювання ризику, категорії заходів, обов'язки організатора і власника або законного користувача локації, процедури повідомлення та погодження, вимоги до плану безпеки, укриттів, оповіщення, евакуації, медичного забезпечення, захисту інформації та міжвідомчої взаємодії.

Окремого нормативного врегулювання потребують підстави для відмови в погодженні, зміни формату, обмеження або припинення заходу, порядок документування результатів перевірок, а також процедура оскарження відповідних рішень. Передбачений новими Правилами спеціальний організаційно-правовий механізм має бути системно інтегрований у загальнодержавну систему безпеки та функціонально узгоджений із чинними механізмами антитерористичного реагування, цивільного захисту і міжвідомчої координації [6, 21, 23].

Нормативне визначення обсягу безпекових обов'язків має ґрунтуватися на принципі пропорційності. Спеціальні обов'язки не повинні однаково поширюватися на всі приватні

зустрічі, господарські або публічні події незалежно від рівня створюваної ними небезпеки.

Для заходів низького рівня ризику достатнім може бути спрощений механізм повідомлення та базового планування безпеки, тоді як високий або критичний рівень має передбачати істотно більш жорсткі вимоги, зокрема обов'язкове погодження, попередню перевірку локації, посилений безпековий супровід, зміну формату чи місця проведення або, якщо ризик неможливо знизити до прийнятного рівня, відмову від проведення заходу.

10. Система державного погодження, контролю і припинення заходів, що не відповідають обов'язковим вимогам безпеки

Запропоноване погодження не повинно перетворюватися на формальну дозвільну процедуру або засіб необґрунтованого обмеження прав і свобод. Його метою має бути оцінювання конкретної небезпеки та перевірка спроможності організатора й локації забезпечити встановлений рівень безпеки. Відповідні рішення повинні ґрунтуватися на законі, бути належно мотивованими, пропорційними характеру загрози, прийматися у визначені строки та передбачати можливість оскарження [7, 37].

Доцільно створити захищений механізм подання відомостей, доступ до якого матимуть лише уповноважені суб'єкти. Інформація про точне місце і час проведення заходу, склад його учасників, представлені технології та заплановані заходи безпеки має оброблятися з дотриманням встановленого режиму доступу. Створення відкритого реєстру таких заходів є недоцільним, оскільки оприлюднення відповідних відомостей саме по собі може створювати додаткові безпекові ризики [23, 38].

У запропонованій моделі координаційна роль на регіональному рівні може бути покладена на відповідну військову адміністрацію, а оцінювання антитерористичної складової — здійснюватися за участю компетентних органів СБУ та інших суб'єктів у межах їх визначених законом повноважень. Національна поліція, ДСНС, органи охорони здоров'я та інші суб'єкти мають здійснювати оцінювання тих складових безпеки, що належать до їх компетенції [6, 21, 39].

Водночас такий розподіл функцій є авторською моделлю та потребує спеціального нормативного закріплення. Він не повинен створювати нові повноваження державних органів без відповідної законодавчої підстави.

Уповноваженим законом суб'єктам доцільно надати чітко визначені повноваження щодо видання обов'язкових приписів про усунення порушень, обмеження кількості учасників, зміни часу, формату або локації проведення заходу. За наявності передбаченої законом і належно підтвердженої небезпеки має бути врегульовано можливість прийняття мотивованого рішення про заборону або припинення заходу.

Невиконання законної вимоги уповноваженого суб'єкта може бути визначене як самостійна підстава юридичної відповідальності лише після законодавчого встановлення відповідного обов'язку, компетенції суб'єкта та процедури прийняття такого рішення.

Ефективний державний контроль потребує чіткого нормативного визначення меж компетенції та юридичної відповідальності уповноважених суб'єктів. Сам факт погодження заходу не повинен автоматично покладати на відповідний державний орган або посадову особу відповідальність за будь-які наслідки ворожого ураження.

Питання юридичної відповідальності посадової особи має вирішуватися з урахуванням характеру й обсягу її повноважень, наявності конкретного юридичного обов'язку, реальної можливості його виконання, форми вини, істотності допущеного порушення, передбачуваності наслідків і доведеного причинного зв'язку між відповідною дією чи бездіяльністю та заподіяною шкодою [4, 9].

11. Адміністративна відповідальність за порушення вимог організації та проведення заходів

Чинні положення КУпАП передбачають відповідальність за низку правопорушень у сфері пожежної та техногенної безпеки, виконання законних вимог уповноважених органів,

утримання та експлуатації захисних споруд цивільного захисту, а також за окремі правопорушення у сфері громадського порядку і громадської безпеки [5].

Водночас чинне адміністративно-деліктне регулювання не містить спеціального складу правопорушення, безпосередньо орієнтованого на порушення комплексних обов'язкових вимог безпеки під час організації та проведення заходів, віднесених до підвищеного воєнно-терористичного ризику.

Усунення цієї прогалини потребує насамперед нормативного закріплення відповідних обов'язків організатора, власника чи законного користувача локації та інших відповідальних осіб, оскільки адміністративна відповідальність може встановлюватися лише за порушення завчасно визначених юридично обов'язкових вимог [5, 7].

З огляду на предмет правового регулювання запропоновану норму доцільно розмістити в тій частині структури КУпАП, яка охоплює адміністративні правопорушення у сфері громадської безпеки. Остаточне місце та номер статті мають визначатися під час нормопроєктування з урахуванням структури КУпАП, чинної на момент підготовки відповідного законопроекту [5].

Робоча назва запропонованої норми — “Порушення вимог безпеки під час організації та проведення заходів із масовим перебуванням людей в умовах воєнного стану або підвищеної воєнно-терористичної загрози”.

Пропонується така концептуальна модель диспозиції:

Організація або проведення заходу, віднесеного відповідно до закону до заходів підвищеного безпекового ризику, без передбаченого законом повідомлення чи погодження, без належно затвердженого плану безпеки або з порушенням установлених обов'язкових вимог щодо локації, оповіщення, укриття, евакуації, медичного забезпечення, захисту інформації чи допустимої кількості учасників, якщо такі дії не містять ознак кримінального правопорушення, — тягнуть за собою встановлену законом адміністративну відповідальність.

Кваліфікований склад правопорушення може охоплювати повторне протягом встановленого законом періоду вчинення відповідного порушення, подання завідомо неправдивих відомостей, невиконання законного припису уповноваженого суб'єкта або продовження заходу після законної вимоги про його припинення.

Суб'єктами відповідного правопорушення мають бути лише особи, на яких законом або прийнятим на його виконання нормативно-правовим актом безпосередньо покладено відповідні обов'язки. Це може бути керівник юридичної особи — організатора заходу, фізична особа — підприємець, відповідальна посадова особа, а у визначених законом випадках — власник або законний користувач локації.

Повноваження щодо складання протоколів і розгляду відповідних справ мають бути прямо визначені КУпАП і пов'язані з компетенцією відповідних органів. Запропонований розподіл таких повноважень є предметом подальшого нормопроєктного опрацювання [5].

Адміністративна відповідальність у запропонованій моделі має виконувати насамперед превентивну функцію та наставати за порушення встановленої юридично обов'язкової вимоги ще до настання тяжких наслідків, якщо відповідне діяння не містить ознак кримінального правопорушення.

Запропонована диспозиція, кваліфікований склад, коло суб'єктів, види стягнень і підвідомчість мають характер авторської нормативної моделі. Посилання на КУпАП використовується для визначення системного місця запропонованої відповідальності та її співвідношення з чинним адміністративно-деліктним регулюванням.

12. Кримінальна відповідальність за порушення, які створили загрозу життю або спричинили тяжкі наслідки

Чинний КК України містить низку суміжних норм, що передбачають відповідальність за порушення вимог пожежної або техногенної безпеки, правил безпеки у сфері праці та

виробництва, порушення вимог щодо утримання і експлуатації об'єктів фонду захисних споруд цивільного захисту, а також за службову недбалість [9]. Застосування кожної з цих норм залежить від змісту порушеного обов'язку, правового статусу суб'єкта, форми вини та характеру спричинених наслідків.

Приватний організатор не завжди має ознаки службової особи, необхідні для застосування статті 367 КК України. Кримінально-правові норми у сфері охорони праці та безпеки виробництва мають власний предмет і сферу застосування. Стаття 270 КК України охоплює порушення встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки, але не охоплює весь можливий комплекс спеціальних обов'язків, які пропонується встановити щодо запобігання воєнно-терористичним ризикам під час організації заходів із масовим перебуванням людей [4, 9].

Сукупність зазначених суб'єктних і предметних особливостей дає підстави порушити питання про доцільність спеціального кримінально-правового регулювання діяння організатора або іншої відповідальної особи, яка порушила завчасно встановлені законом обов'язкові вимоги безпеки та внаслідок цього створила реальну загрозу загибелі людей або спричинила передбачені кримінальним законом тяжкі наслідки.

Для цілей запропонованої кримінально-правової норми під “реальною загрозою” доцільно розуміти не абстрактну можливість заподіяння шкоди, зумовлену самим фактом воєнного стану або проведення заходу, а конкретно сформований та об'єктивно підтверджений небезпечний стан, за якого допущене порушення істотно підвищило ймовірність загибелі людей або настання інших тяжких наслідків.

Наявність такої загрози має встановлюватися з урахуванням характеру та безпосередності небезпеки, кількості й категорій учасників, уразливості локації, доступності укриття, можливостей оповіщення та евакуації, спроможності медичного реагування, а також реальної можливості відповідальної особи запобігти створенню небезпечного стану.

Саме по собі недотримання рекомендаційного положення, формальний недолік у документації або загальне підвищення безпекового ризику не повинні визнаватися достатніми для констатації “реальної загрози” у кримінально-правовому значенні.

Як один із можливих напрямів усунення виявленої прогалини пропонується розглянути доповнення розділу IX Особливої частини КК України “Кримінальні правопорушення проти громадської безпеки” спеціальною нормою з робочою назвою “Порушення вимог безпеки під час організації або проведення заходу з масовим перебуванням людей”. Остаточний номер, місце у структурі КК України, конструкція складу правопорушення та санкції потребують окремого нормопроектного і кримінально-правового опрацювання.

У концептуальному вигляді основний склад може охоплювати порушення організатором або іншою спеціально відповідальною особою встановлених законом обов'язкових вимог безпеки під час підготовки чи проведення відповідного заходу, якщо таке порушення створило реальну загрозу загибелі людей або настання інших тяжких наслідків.

Кваліфіковані склади можуть диференціюватися залежно від фактично спричинених наслідків, зокрема тяжкого тілесного ушкодження, загибелі однієї, двох або більше осіб чи настання інших тяжких або особливо тяжких наслідків. Конкретна конструкція таких складів має бути узгоджена із загальною системою Особливої частини КК України та чинною термінологією кримінального закону.

Основним безпосереднім об'єктом запропонованого кримінального правопорушення доцільно визначити громадську безпеку у сфері організації та проведення заходів із масовим перебуванням людей, а додатковим — життя і здоров'я людини.

Об'єктивна сторона може полягати в дії або бездіяльності, але лише за умови порушення конкретної юридично обов'язкової вимоги. Відповідно, криміналізація не повинна

ґрунтуватися на порушенні загальних рекомендацій або оціночних стандартів, зміст яких не визначено законом із достатньою точністю.

Суб'єкт кримінального правопорушення має бути спеціальним: ним може бути лише особа, на яку відповідно до закону або прийнятого на його виконання нормативно-правового акта покладено конкретні обов'язки щодо безпеки відповідного заходу. До такого кола потенційно можуть належати організатор заходу, керівник юридичної особи — організатора, спеціально визначена особа, відповідальна за безпеку, а у встановлених законом випадках — власник або законний користувач локації.

Суб'єктивна сторона має визначатися з урахуванням загальних положень кримінального законодавства щодо вини. Умисне сприяння противнику, передавання координат, коригування вогню або участь в організації ураження повинні кваліфікуватися не за запропонованою спеціальною нормою про порушення вимог безпеки, а за відповідними чинними нормами КК України залежно від фактичних обставин та юридичних ознак діяння [9, 19].

Обов'язковою умовою кримінальної відповідальності має бути встановлення причинного зв'язку. Ворожий удар є самостійним зовнішнім чинником заподіяння шкоди, однак ця обставина сама по собі не виключає можливості юридичної оцінки попередньої поведінки осіб, відповідальних за безпеку, якщо буде належно доведено, що порушення ними конкретного юридичного обов'язку перебувало у необхідному для кримінальної відповідальності причинному зв'язку зі створенням реальної загрози або відповідними наслідками [4, 9].

Водночас кримінальна відповідальність не може ґрунтуватися лише на факті настання трагічних наслідків. Необхідно довести наявність конкретного юридичного обов'язку, реальну можливість його виконання, істотність допущеного порушення, форму вини, передбачуваність відповідного розвитку подій у межах критеріїв кримінального права та причинний зв'язок між діянням і юридично значущим результатом.

Запропонована норма повинна виконувати не лише каральну, а й превентивну функцію, формуючи юридично визначений стандарт належної поведінки організаторів та інших відповідальних осіб. Центральним запобіжником її застосування має бути недопустимість об'єктивного ставлення у вини.

Кримінальна відповідальність не може наставати лише на підставі факту ворожого ураження, загибелі чи травмування людей, наявності в особи статусу організатора, власника або користувача локації чи виявлення окремих недоліків у безпековому забезпеченні заходу.

У кожному конкретному випадку необхідно довести, що на спеціального суб'єкта законом або прийнятим на його виконання нормативно-правовим актом було завчасно покладено конкретний юридичний обов'язок; особа мала реальну можливість його виконати; допущене порушення було істотним; наявна передбачена кримінальним законом форма вини; виникнення відповідної загрози або наслідків відповідало встановленим кримінальним правом критеріям передбачуваності; між дією чи бездіяльністю та створеним небезпечним станом або заподіяною шкодою існував належно доведений причинний зв'язок.

Сукупне встановлення цих ознак має забезпечувати відповідність запропонованої криміналізації принципам законності, юридичної визначеності, винної та індивідуальної відповідальності, пропорційності покарання та недопустимості об'єктивного ставлення у вини [7, 9].

Обговорення

Одержані результати доцільно інтерпретувати в контексті сформованих у науковій літературі підходів до розуміння антитерористичної безпеки, захисту об'єктів можливих терористичних посягань, забезпечення стійкості критичної інфраструктури та міжвідомчої координації. Проведене дослідження загалом підтверджує висновки І. Рижова щодо системної природи

антитерористичної безпеки та необхідності розглядати об'єкт можливого терористичного посягання у взаємозв'язку з його функціональним призначенням, уразливістю, середовищем функціонування і прогнозованими наслідками можливого ураження [32].

Подальший розвиток зазначеної наукової позиції в межах цього дослідження полягає в тому, що рівень безпекового ризику пов'язується не лише з відносно сталими характеристиками відповідного об'єкта, а й із тимчасовою зміною безпекового значення локації, зумовленою характером конкретної події. Такий підхід передбачає перенесення аналітичного акценту зі стабільного об'єкта нерухомості на взаємодію характеристик об'єкта і простору, складу учасників, змісту заходу, концентрації людей, техніки та інформації, а також часових параметрів сформованої загрози.

Висновки Б. Леонова щодо необхідності поєднання кримінологічного, профілактичного і правового підходів до запобігання тероризму підтверджують обґрунтованість пріоритету завчасного виявлення та нейтралізації небезпеки над реагуванням виключно після її реалізації [12, 13, 33]. Спільним для цих наукових напрацювань і проведеного дослідження є розуміння превенції як комплексної діяльності, що охоплює виявлення передумов терористичного посягання, оцінювання уразливості та усунення обставин, сприятливих для заподіяння шкоди.

Відмінність одержаних результатів полягає у конкретизації превентивного підходу стосовно тимчасових заходів, під час яких ризик виникає або істотно зростає не внаслідок постійного функціонального призначення локації, а через короточасне поєднання людських, технологічних, матеріальних, інформаційних і просторово-часових чинників. У цьому аспекті подія сама стає фактором зміни безпекового значення локації, не змінюючи при цьому автоматично її постійного юридичного статусу.

Ризик-орієнтована логіка дослідження узгоджується з положеннями, розвинутими Д. Бірюковим, С. Кондратовим, Д. Бобро, С. Іванютою та О. Суходолею у працях, присвячених захисту критичної інфраструктури, аналізу загроз і уразливості, розробленню планів безпеки та забезпеченню стійкості життєво важливих систем [2, 3].

Подібність підходів полягає у визнанні того, що обсяг захисних заходів має визначатися не лише формальним статусом об'єкта, а й співвідношенням імовірності загрози, рівня уразливості та можливого масштабу наслідків. Водночас відмінність предметної спрямованості полягає в тому, що зазначені наукові напрацювання охоплюють переважно постійні об'єкти, стабільні технологічні процеси та забезпечення безперервності критичних функцій.

Результати цього дослідження засвідчують можливість адаптації ризик-орієнтованої методології до тимчасових подієвих утворень, безпекові характеристики яких можуть швидко виникати, змінюватися та припинятися. Така відмінність зумовлена трансформацією характеру загроз в умовах повномасштабної війни, за якої підвищеного стратегічного та безпекового значення може тимчасово набувати локація, що у звичайному режимі не належить до критично важливих або потенційно небезпечних об'єктів.

Одержані результати співвідносяться також із висновками С. Поліщука щодо необхідності вдосконалення загальнодержавної системи боротьби з тероризмом, узгодження нормативного регулювання з актуальними загрозами та забезпечення належної взаємодії уповноважених суб'єктів [18]. Вони кореспондують із дослідженнями А. Черняка, у яких розкрито значення контррозвідувального забезпечення протидії тероризму, та І. Ткачова, який дослідив практичні й нормативні аспекти реалізації Правил антитерористичної безпеки [36, 38].

Спільною для зазначених праць та цього дослідження є позиція, відповідно до якої ефективність нормативних приписів залежить від процедурної визначеності, своєчасного інформаційного обміну, чіткого розмежування компетенції та скоординованих дій уповноважених суб'єктів. Проведене дослідження водночас виявляє окремий функціональний рівень проблеми: наявність інституційної спроможності державної системи

сама по собі ще не гарантує існування чіткого алгоритму поведінки недержавного організатора, якщо відповідний захід не охоплено спеціально визначеною процедурою.

Це дає підстави розглядати організатора не лише як адресата загальних вимог безпеки, а як самостійного учасника превентивної взаємодії, правовий статус, обов'язки, межі компетенції та юридична відповідальність якого мають бути нормативно визначеними. При цьому нормативне встановлення таких обов'язків повинно бути достатньо конкретним, щоб забезпечувати передбачуваність правових наслідків їх невиконання.

Важливе значення для інтерпретації результатів мають напрацювання О. Резнікової, А. Місюри, С. Дрьомова та К. Войтовського щодо комплексного оцінювання терористичних загроз, удосконалення державної політики та взаємодії державних і недержавних суб'єктів у сфері протидії тероризму [31].

Проведене дослідження підтримує властивий цьому підходу принцип розподіленої відповідальності, проте уточнює, що така відповідальність не може бути абстрактною або однаковою для всіх учасників безпекових відносин. Її розподіл має залежати від законодавчо визначеної компетенції відповідного суб'єкта, доступу до інформації про загрозу, реальної можливості впливати на прийняття рішення та наявності конкретного юридичного обов'язку діяти певним чином.

Такий підхід запобігає як необґрунтованому покладенню всієї відповідальності на організатора, так і її фактичному розмиванню між численними державними та недержавними суб'єктами, кожен із яких виконує лише окрему функцію. Персоніфікація відповідальності має відбуватися відповідно до фактично покладених повноважень, встановленого юридичного обов'язку, можливості його реалізації та конкретної поведінки відповідної особи.

Результати дослідження також узгоджуються з висновками В. Фатхутдінова та К. Ярового щодо необхідності чіткого розмежування компетенції органів публічної адміністрації й належної організації їх взаємодії у сфері громадської безпеки [37, 39].

Застосування зазначених наукових положень до правовідносин, що виникають в умовах воєнно-терористичної загрози, потребує додаткового врахування того, що погоджувальні та контрольні повноваження державних органів мають спрямовуватися на оцінювання й мінімізацію конкретно встановлених ризиків, а не перетворюватися на формальну дозвільну систему.

Наукове значення одержаних результатів у цьому аспекті полягає в підтвердженні необхідності поєднання безпекової ефективності з принципами законності, юридичної визначеності та пропорційності. Обмежувальне рішення щодо проведення заходу може вважатися правомірним і обґрунтованим лише за наявності належно встановленого ризику, визначених законом повноважень відповідного суб'єкта, дотримання передбаченої процедури та можливості перевірки мотивів прийнятого рішення.

Дотримання зазначених вимог забезпечує необхідний баланс між захистом життя і здоров'я людей та недопущенням необґрунтованого обмеження правомірної діяльності. Відповідно, ризик-орієнтована модель не повинна трансформуватися у механізм автоматичної заборони заходів: її функціональне призначення полягає в диференціації необхідних заходів реагування відповідно до встановленого рівня небезпеки.

Дослідження Д. Павлова щодо організаційно-правових проблем протидії техногенному та ядерному тероризму, а також праці В. Антипенка, В. Ліпкана, Д. Никифорчука і М. Руденка з питань правової та кримінологічної протидії тероризму підтверджують необхідність комплексного поєднання превентивних, організаційних і юридичних засобів реагування [1, 15, 17].

Порівняння зазначених наукових підходів з одержаними результатами дає підстави окремо наголосити на недоцільності механічного перенесення правових конструкцій, розроблених для терористичного акту, диверсії, порушення правил пожежної чи техногенної

безпеки або службової недбалості, на всі випадки неналежної організації заходів в умовах воєнного стану.

Відмінності у безпосередньому об'єкті правопорушення, змісті порушеного юридичного обов'язку, колі суб'єктів, формі вини та причинному зв'язку потребують розмежування відповідних правових ситуацій. Кримінально-правова оцінка не може ґрунтуватися лише на тяжкості фактично спричинених наслідків, оскільки такий підхід створював би ризик об'єктивного ставлення у вину.

Визначальними для кримінально-правової оцінки мають залишатися наявність завчасно встановленого конкретного юридичного обов'язку, реальна можливість його виконання, істотність допущеного порушення, встановлена законом форма вини, передбачуваність відповідної небезпеки та доведений причинний зв'язок між діянням конкретної особи і юридично значущими наслідками.

Порівняння з дослідженням І. Романюка, присвяченим антитерористичній політиці Європейського Союзу та розвитку законодавчих механізмів міждержавної координації, демонструє спільність тенденції до проактивного управління ризиками та інтеграції різних складових безпеки [34].

Поряд із зазначеною спільністю підходів необхідно враховувати особливий безпековий контекст України, який характеризується одночасним існуванням та взаємним посиленням воєнних, терористичних, диверсійних, розвідувально-підливних, інформаційних та кібернетичних загроз. Саме для аналітичного охоплення такої комплексної взаємодії в цьому дослідженні використовується поняття "воєнно-терористична загроза", яке не підміняє нормативно визначених правових категорій та не змінює юридичних підстав застосування передбачених законодавством спеціальних механізмів.

Поєднання різнорідних загроз формує комплексне безпекове середовище, у межах якого ізольоване застосування механізмів антитерористичної діяльності, цивільного захисту, громадської безпеки, контррозвідувального та оборонного реагування не завжди забезпечує повне врахування взаємопов'язаної природи фактичної небезпеки.

Практичне значення проведеного дослідження полягає не у стиранні юридичних та функціональних меж між зазначеними сферами, а в обґрунтуванні необхідності їх скоординованого застосування під час підготовки та проведення конкретної події відповідно до компетенції кожного залученого суб'єкта.

Інтерпретація одержаних результатів дає підстави визначити сучасну наукову проблему ширше, ніж удосконалення окремого нормативно-правового акта. Йдеться про необхідність адаптації переважно статичної системи правового регулювання до загроз, рівень яких може істотно змінюватися залежно від характеру події, часу і місця її проведення, складу учасників, інформаційної та стратегічної цінності, концентрації матеріальних і технологічних ресурсів та просторових характеристик локації.

У межах запропонованого підходу до врахування динамічної та подієво зумовленої природи загроз правовий статус об'єкта зберігає важливе регулятивне значення, проте перестає бути єдиною характеристикою, достатньою для визначення необхідного рівня превентивного захисту.

Подієвий критерій не замінює об'єктний підхід, а доповнює його, даючи змогу враховувати тимчасову трансформацію безпекового значення локації без необґрунтованого постійного поширення на неї спеціального правового режиму. Саме поєднання об'єктного та подієвого критеріїв становить основу запропонованої в дослідженні об'єктно-подієвої моделі антитерористичної безпеки.

Межі інтерпретації одержаних результатів визначаються тим, що використаний практичний випадок ґрунтується на попередньо оприлюднених відомостях, тоді як його повні

фактичні обставини та юридично значущі причинно-наслідкові зв'язки підлягають установленню в межах передбачених законом процесуальних процедур [10, 35].

Зазначені доказові та процесуально-правові обмеження не дають підстав використовувати цей випадок для формулювання персоніфікованих висновків щодо винуватості конкретних осіб або для емпіричного узагальнення, яке автоматично поширювалося б на всі спеціалізовані заходи. Практичний випадок виконує в дослідженні виключно ілюстративну функцію та використовується для виявлення потенційного нормативного розриву між фактичним рівнем подієво зумовленої небезпеки і наявними юридичними механізмами її попереднього оцінювання та мінімізації.

Окремим напрямом поглиблення й практичної верифікації одержаних результатів має стати перевірка запропонованих теоретико-правових положень на ширшому масиві практичних ситуацій, моделювання різних рівнів загрози та проведення експертного оцінювання із залученням представників СБУ, Національної поліції, ДСНС, військових адміністрацій, органів охорони здоров'я й організаторів відповідних заходів.

Подальші дослідження доцільно спрямувати на розроблення та валідацію вимірюваних критеріїв воєнно-терористичного ризику, перевірку запропонованої шкали його оцінювання, визначення меж допустимого управлінського розсуду, формування критеріїв “реальної загрози” для цілей правового регулювання та оцінювання ефективності міжвідомчої взаємодії без розкриття інформації, поширення якої може створювати додаткові загрози безпеці.

Наукова новизна одержаних результатів

Проведений аналіз нормативно-правового регулювання та організаційних механізмів забезпечення антитерористичної безпеки дав змогу встановити невідповідність переважно статичної об'єктно орієнтованої моделі динамічному характеру подієво зумовлених воєнно-терористичних загроз.

Одержані результати охоплюють визначення ризикоутворювальних чинників спеціалізованих заходів, установлення функціональних меж регулятивного впливу постанов Кабінету Міністрів України № 92 і № 1172, розмежування об'єктних, просторових і подієвих категорій, виявлення нормативно-процедурної прогалини, розроблення авторської моделі безпекового планування та формулювання пропозицій щодо вдосконалення державного контролю, превентивного реагування і юридичної відповідальності.

Наукова новизна дослідження полягає насамперед у теоретико-правовому обґрунтуванні переходу від виключно об'єктно орієнтованого до об'єктно-подієвого підходу в забезпеченні антитерористичної безпеки, який урахує можливість тимчасового підвищення уразливості локації внаслідок характеру конкретного заходу, складу його учасників, концентрації людей, техніки, матеріальних цінностей та стратегічно значущої інформації.

Уперше запропоновано авторське поняття “захід із масовим перебуванням людей підвищеного безпекового ризику”, під яким розуміється організована подія, що в умовах воєнного стану внаслідок кількості або особливого складу учасників, предмета, масштабу, інформаційної чи стратегічної цінності, місця і часу проведення або сукупності інших безпеково значущих обставин створює підвищену загрозу життю і здоров'ю людей та потребує спеціального безпекового планування, міжвідомчої координації і застосування посиленних превентивних заходів.

Уперше запропоновано поняття “тимчасовий об'єкт підвищеного воєнно-терористичного ризику”, під яким розуміється об'єкт нерухомості, територія, транспортний засіб або інша просторово визначена локація, яка на період підготовки та проведення відповідного заходу внаслідок концентрації людей, техніки, матеріальних цінностей чи стратегічно значущої інформації набуває підвищеної привабливості для ракетного, диверсійного, терористичного або іншого цілеспрямованого посягання.

Уперше сформульовано поняття “превентивне антитерористичне забезпечення заходу підвищеного безпекового ризику” як здійснюваного на стадіях підготовки та проведення відповідної події скоординованого комплексу ризик-орієнтованих організаційних, контррозвідувальних, охоронних, режимних, інформаційних, інженерно-технічних, цивільно-захисних, евакуаційних, медичних та інших заходів, спрямованих на завчасне виявлення, оцінювання, запобігання і нейтралізацію загроз, зниження уразливості локації, забезпечення безпеки учасників та мінімізацію можливих наслідків цілеспрямованого посягання.

Удосконалено понятійно-категоріальний апарат антитерористичної безпеки шляхом розмежування спеціального нормативного значення поняття “об’єкт можливих терористичних посягань”, установленого Правилами антитерористичної безпеки № 1172 щодо об’єктів нерухомості, його ширшого концептуального розуміння у Концепції боротьби з тероризмом в Україні 2026 року, а також суміжних об’єктних, просторових і подієвих категорій “об’єкт із масовим перебуванням людей”, “місце масового перебування людей”, “захід із масовим перебуванням людей підвищеного безпекового ризику” та “тимчасовий об’єкт підвищеного воєнно-терористичного ризику”.

Таке розмежування дає змогу уникнути ототожнення спеціального правового статусу нерухомості, який виникає у порядку, передбаченому Правилами № 1172, із ширшим концептуальним визначенням потенційного об’єкта терористичного посягання та з фактичним тимчасовим підвищенням безпекового значення конкретної локації внаслідок проведення певної події.

Запропоноване понятійне розмежування дає змогу відокремити постійні характеристики нерухомого об’єкта від просторової концентрації людей та від тимчасової подієво зумовленої зміни рівня небезпеки. Завдяки цьому об’єктний і подієвий критерії розглядаються не як взаємовиключні, а як взаємодоповнювальні елементи єдиної об’єктно-подієвої моделі.

Превентивне антитерористичне забезпечення обґрунтовано як окремий ризик-орієнтований організаційно-правовий механізм завчасного виявлення, оцінювання, запобігання та нейтралізації загроз, застосування якого може передувати виникненню юридичних підстав для проведення антитерористичної операції, але саме по собі не спричиняє автоматичного прийняття рішення про її проведення, включення відповідної локації до району проведення антитерористичної операції або встановлення в його межах спеціального режиму.

Дістало подальшого розвитку положення щодо диференціації заходів за рівнем воєнно-терористичного ризику. Запропоновано розмежовувати низький, помірний, високий і критичний рівні ризику, кожен із яких має зумовлювати відповідний обсяг безпекового планування, превентивних заходів, процедур погодження та контрольних рішень компетентних суб’єктів.

Для концептуальної операціоналізації зазначеної класифікації запропоновано об’єднання показників ризику у чотири блоки: “рівень актуальної загрози”, “стратегічна й інформаційна значущість заходу”, “уразливість локації та учасників”, “спроможність системи захисту мінімізувати можливі наслідки”.

Запропоновано попередню чотирибальну рядкову шкалу оцінювання кожного із зазначених блоків та концептуальні порогові значення для розмежування низького, помірнього, високого і критичного рівнів ризику. Водночас обґрунтовано, що ця шкала, спосіб агрегування показників і порогові значення мають попередній концептуально-методичний характер і потребують подальшої експертної верифікації, практичної апробації та кількісного обґрунтування.

Дістало подальшого розвитку наукове положення щодо територіально-правової трансформації локації проведення заходу підвищеного безпекового ризику. Обґрунтовано, що за наявності передбачених законом підстав відповідне місце проведення заходу, розташовані

на ньому будівлі, споруди, приміщення, транспортні засоби та прилеглі території можуть бути включені до району проведення антитерористичної операції у визначеному законом порядку.

Уточнено похідний характер такого правового статусу: він виникає не внаслідок самого факту проведення заходу, присвоєння йому високого чи критичного рівня ризику або застосування посиленних превентивних заходів, а лише після прийняття уповноваженим суб'єктом передбаченого законом рішення про проведення антитерористичної операції та визначення меж району її проведення [19].

Уперше розроблено дев'ятиетапну об'єктно-подієву модель безпекового планування заходів із масовим перебуванням людей підвищеного безпекового ризику, яка охоплює: первинну безпекову кваліфікацію заходу; визначення рівня ризику; поглиблене оцінювання локації; розроблення плану безпеки; погодження; перевірку готовності; оперативний супровід; реагування; післяподієвий аналіз.

На відміну від переважно об'єктно орієнтованих механізмів, запропонована модель пов'язує обсяг превентивного безпекового забезпечення з характеристиками конкретної події та встановленим рівнем ризику, а також передбачає можливість оперативної зміни формату, часу, місця проведення або кількості учасників залежно від зміни безпекової обстановки.

Дістали подальшого розвитку теоретико-правові положення щодо диференціації адміністративної та кримінальної відповідальності залежно від характеру порушення, рівня створеної небезпеки, форми вини та тяжкості спричинених наслідків.

Запропоновано концептуальну модель спеціальної адміністративної відповідальності за порушення обов'язкових вимог безпеки під час організації та проведення заходів із масовим перебуванням людей в умовах воєнного стану або підвищеної воєнно-терористичної загрози. Обґрунтовано, що така відповідальність повинна мати переважно превентивний характер і наставати за порушення завчасно встановлених юридично обов'язкових вимог до настання тяжких наслідків.

Розроблено концептуальні засади спеціальної кримінально-правової норми щодо порушення вимог безпеки під час організації або проведення заходу з масовим перебуванням людей. Замість остаточного закріплення конкретного номера відповідної статті КК України обґрунтовано необхідність окремого нормопроектного опрацювання її системного місця, конструкції складу кримінального правопорушення та санкцій.

Удосконалено підхід до визначення "реальної загрози" для цілей запропонованої кримінально-правової моделі. Під нею запропоновано розуміти не абстрактну можливість заподіяння шкоди, пов'язану із самим фактом воєнного стану, а конкретно сформований та об'єктивно підтверджений небезпечний стан, за якого порушення встановленого юридичного обов'язку істотно підвищило ймовірність загибелі людей або настання інших тяжких наслідків.

Додатково обґрунтовано систему кримінально-правових запобіжників, спрямованих на недопущення об'єктивного ставлення у вину. Кримінальна відповідальність у запропонованій моделі може наставати лише за сукупного встановлення конкретного юридичного обов'язку спеціального суб'єкта, реальної можливості його виконання, істотності порушення, визначеної законом форми вини, передбачуваності юридично значущої небезпеки та доведеного причинного зв'язку між відповідною дією чи бездіяльністю і створеним небезпечним станом або заподіяною шкодою.

Таким чином, сукупна наукова новизна дослідження полягає не лише у формулюванні окремих авторських понять, а у формуванні цілісної об'єктно-подієвої концепції антитерористичної безпеки заходів із масовим перебуванням людей в умовах воєнного стану, яка поєднує понятійно-категоріальний, ризик-орієнтований, організаційно-процедурний та деліктний компоненти і створює теоретико-правову основу для подальшого нормативного врегулювання відповідних суспільних відносин.

Висновки

Проведене дослідження засвідчило, що чинна система антитерористичної безпеки України не повною мірою відповідає динамічному характеру загроз, властивих умовам правового режиму воєнного стану. Наявні нормативні механізми антитерористичної захищеності значною мірою орієнтовані на об'єкти нерухомості, які у встановленому порядку віднесено до об'єктів можливих терористичних посягань, їх ідентифікацію, категорювання, аналіз уразливості та паспортизацію. Водночас динамічна природа подієво зумовлених загроз виявляється в тому, що проведення конкретного спеціалізованого заходу може тимчасово істотно змінити безпекове значення звичайної за своїм постійним функціональним призначенням локації внаслідок концентрації людей, військовослужбовців, посадових осіб, представників оборонно-промислового комплексу, іноземних партнерів, спеціальної техніки, технологій, матеріальних ресурсів і стратегічно значущої інформації, яка може становити розвідувальний інтерес для противника.

Встановлено, що Концепція боротьби з тероризмом в Україні, затверджена Указом Президента України від 11 червня 2026 року № 492/2026, створила концептуальні передумови для ширшого врахування об'єктних, просторових, інформаційних і подієвих складових терористичної загрози та закріпила проактивний підхід, заснований на управлінні ризиками. Водночас стратегічні положення Концепції не отримали завершеної нормативно-процедурної конкретизації щодо підготовки та проведення тимчасових заходів підвищеного безпекового ризику. Це зумовило необхідність обґрунтування поняття “превентивне антитерористичне забезпечення заходу підвищеного безпекового ризику” як окремого ризик-орієнтованого організаційно-правового механізму завчасного виявлення, оцінювання, запобігання та нейтралізації відповідних загроз.

Визначено функціональні межі регулятивного впливу постанов Кабінету Міністрів України № 92 і № 1172. Постанова № 92 формує інституційний механізм функціонування єдиної державної системи запобігання, реагування і припинення терористичних актів та мінімізації їх наслідків, забезпечує організаційні засади взаємодії суб'єктів боротьби з тероризмом, однак не встановлює завершеного спеціального алгоритму дій приватного організатора під час підготовки та проведення тимчасового заходу підвищеного безпекового ризику.

Правила антитерористичної безпеки, затверджені постановою Кабінету Міністрів України № 1172, передбачають ідентифікацію, категорювання, аналіз уразливості та паспортизацію об'єктів нерухомості, віднесених у встановленому порядку до об'єктів можливих терористичних посягань. Водночас фактичне тимчасове підвищення уразливості локації внаслідок проведення конкретної події саме по собі не спричиняє автоматичного поширення на неї всього комплексу спеціальних вимог антитерористичної захищеності, передбачених цими Правилами.

Юридична залежність сфери застосування Правил від правового статусу відповідної нерухомості визначає, що висновок про порушення вимог, затверджених постановою Кабінету Міністрів України № 1172, у кожному конкретному випадку може формулюватися лише після встановлення того, чи була відповідна нерухомість у встановленому порядку віднесена до об'єктів можливих терористичних посягань. Якщо нерухомість набула такого статусу, оцінюванню підлягають повнота, своєчасність і належність виконання передбачених Правилами вимог. Якщо відповідного правового статусу немає, сутність проблеми полягає передусім у нормативно-процедурній прогалині, за якої фактичне підвищення рівня воєннотерористичного ризику внаслідок проведення конкретної події своєчасно не трансформується в юридично визначені обов'язки організатора, власника чи законного користувача локації та компетентних державних органів.

Проведене розмежування об'єктних, просторових і подієвих категорій антитерористичної безпеки дало змогу встановити, що поняття “об'єкт можливих терористичних посягань”, “об'єкт із масовим перебуванням людей”, “місце масового перебування людей”, “захід із масовим перебуванням людей підвищеного безпекового ризику” та “тимчасовий об'єкт підвищеного воєнно-терористичного ризику” характеризують взаємопов'язані, але не тотожні виміри безпеки.

Проведене дослідження показало необхідність диференційованого тлумачення категорії “об'єкт можливих терористичних посягань”. У межах Правил антитерористичної безпеки № 1172 ця категорія пов'язана з об'єктом нерухомості, який у встановленому порядку підлягає ідентифікації, категоризуванню, аналізу уразливості та паспортизації [23]. Водночас Концепція боротьби з тероризмом в Україні 2026 року використовує ширший концептуальний підхід, який охоплює поряд із будівлями та спорудами також фізичних осіб, місця масового перебування людей, території, акваторії, повітряний та інформаційний простори та інші потенційні об'єкти терористичних посягань [30].

Тому “об'єкт можливих терористичних посягань” не доцільно використовувати в тексті як єдину універсальну категорію з однаковим юридичним змістом незалежно від джерела її нормативного закріплення. Для цілей запропонованої об'єктно-подієвої моделі принципове значення має розмежування постійного правового статусу нерухомості, ширшого концептуального об'єкта потенційного терористичного посягання та тимчасової подієво зумовленої трансформації безпекового значення конкретної локації.

Принципово важливим результатом проведеного розмежування є висновок, що встановлення високого або критичного рівня воєнно-терористичного ризику саме по собі не є достатньою юридичною підставою для кваліфікації безпекового забезпечення заходу як антитерористичної операції, включення локації до району її проведення або встановлення спеціального режиму. Такий рівень ризику має зумовлювати поглиблене оцінювання загроз та застосування пропорційних посиленних превентивних заходів. Перехід до механізму антитерористичної операції можливий лише за наявності встановлених законом фактичних і процедурно-правових підстав та після прийняття відповідного рішення уповноваженим суб'єктом у визначеному законом порядку.

За результатами дослідження обґрунтовано доцільність запровадження об'єктно-подієвої моделі антитерористичної безпеки, яка доповнює традиційний об'єктний підхід подієвим критерієм та дає змогу враховувати тимчасову трансформацію безпекового значення локації без необґрунтованого постійного поширення на неї спеціального правового режиму.

Для концептуального оцінювання відповідних загроз запропоновано розмежовувати низький, помірний, високий і критичний рівні воєнно-терористичного ризику та групувати показники оцінювання за чотирма взаємопов'язаними блоками: рівнем актуальної загрози; стратегічною й інформаційною значущістю заходу; уразливістю локації та учасників; спроможністю системи захисту мінімізувати можливі наслідки. Водночас запропоновані шкала оцінювання, спосіб агрегування показників та порогові значення мають попередній концептуально-методичний характер і потребують подальшої експертної верифікації та практичної апробації.

З метою усунення встановлених нормативних, організаційних, процедурних і деліктних прогалин доцільно зосередити подальше нормативне вдосконалення на реалізації таких організаційно-правових заходів:

1. Запровадити об'єктно-подієву модель антитерористичної безпеки, за якої необхідний рівень захисту визначатиметься не лише постійними характеристиками нерухомості та її формальним правовим статусом, а й характером конкретної події, складом учасників, інформаційною і стратегічною цінністю, місцем і часом проведення, ступенем уразливості локації та прогнозованими наслідками можливого цілеспрямованого ураження.

2. Нормативно закріпити поняття “захід із масовим перебуванням людей підвищеного безпекового ризику”, “тимчасовий об’єкт підвищеного воєнно-терористичного ризику” та “превентивне антитерористичне забезпечення заходу підвищеного безпекового ризику”, визначити їх зміст, співвідношення, суб’єктний склад і межі застосування. Одночасно необхідно встановити критерії віднесення відповідних заходів до низького, помірного, високого та критичного рівнів воєнно-терористичного ризику і визначити пропорційні правові та організаційні наслідки встановлення кожного з них.

3. Затвердити окремою постановою Кабінету Міністрів України спеціальні Правила безпеки під час організації та проведення заходів із масовим перебуванням людей в умовах воєнного стану та підвищеної воєнно-терористичної загрози. У них доцільно визначити порядок повідомлення й погодження заходів, зміст та структуру плану безпеки, критерії оцінювання придатності локації, вимоги до оповіщення, доступності укриттів, евакуації, медичного забезпечення, захисту інформації, міжвідомчої координації, перевірки готовності та реагування на зміну безпекової обстановки.

4. Внести взаємоузгоджені зміни до постанов Кабінету Міністрів України № 92 і №1172, передбачивши механізм прискореного оцінювання подієво зумовлених загроз та нормативну можливість тимчасового застосування визначених елементів системи антитерористичної захищеності до локацій проведення заходів високого і критичного рівнів ризику незалежно від їх постійного правового статусу. Такі зміни мають бути узгоджені з чинними механізмами антитерористичного реагування та не повинні підміняти встановлені законом підстави для проведення антитерористичної операції.

5. Нормативно визначити компетенцію державних органів щодо погодження, контролю, зміни умов і припинення заходів підвищеного безпекового ризику. Уповноваженим законом суб’єктам доцільно надати право видавати обов’язкові приписи про усунення порушень, вимагати зміни часу, місця або формату заходу, обмеження кількості учасників, а за наявності належно підтвердженої небезпеки та встановлених законом підстав — приймати рішення про заборону або припинення заходу. Межі таких повноважень, підстави їх застосування та процедура прийняття відповідних рішень мають бути прямо визначені законом або прийнятим на його виконання нормативно-правовим актом. Відповідні рішення повинні бути законними, мотивованими, пропорційними характеру встановленого ризику та передбачати ефективний механізм оскарження.

6. Запровадити спеціальний механізм адміністративної відповідальності за порушення обов’язкових вимог безпеки під час організації та проведення заходів підвищеного безпекового ризику. Концептуально доцільним є доповнення КУпАП нормою з робочою назвою “Порушення вимог безпеки під час організації та проведення заходів із масовим перебуванням людей в умовах воєнного стану або підвищеної воєнно-терористичної загрози”. Кваліфіковані склади можуть охоплювати повторне вчинення відповідного правопорушення, подання завідомо неправдивих відомостей, невиконання законного припису уповноваженого суб’єкта або продовження заходу після законної вимоги про його припинення. Остаточне місце норми, номер статті, коло суб’єктів, санкції, повноваження щодо складання протоколів і підвідомчість справ мають бути визначені під час окремого нормопроектного опрацювання з урахуванням структури КУпАП, чинної на момент підготовки відповідного законопроекту.

7. Розглянути доцільність запровадження спеціальної кримінально-правової норми щодо порушення обов’язкових вимог безпеки під час організації або проведення заходу з масовим перебуванням людей. Така норма може передбачати диференціацію кримінальної відповідальності залежно від створення реальної загрози загибелі людей або настання інших тяжких наслідків та фактичного спричинення тяжких наслідків. Водночас остаточний номер статті КК України, її місце у структурі Особливої частини, конструкція основного й

кваліфікованих складів та санкції потребують окремого кримінально-правового й нормопроектного обґрунтування.

Запровадження спеціальної кримінальної відповідальності має супроводжуватися чіткими матеріально-правовими запобіжниками від об'єктивного ставлення у вину. Підставою кримінальної відповідальності не можуть бути самі по собі факт ворожого ураження, загибель або травмування людей, статус особи як організатора, власника чи користувача локації або наявність окремих недоліків у безпековому забезпеченні. У кожному конкретному випадку мають бути встановлені конкретний завчасно визначений юридичний обов'язок, реальна можливість його виконання, істотність порушення, передбачена законом форма вини, передбачуваність юридично значущої небезпеки та доведений причинний зв'язок між відповідною дією чи бездіяльністю і створеним небезпечним станом або заподіяною шкодою.

Таким чином, запропоновані зміни мають бути спрямовані не на формальне збільшення кількості заборон, дозвільних процедур або санкцій, а на створення цілісного превентивного механізму, здатного своєчасно трансформувати результати оцінювання подією зумовленого ризику в конкретні юридичні обов'язки, управлінські рішення та скоординовані заходи безпеки. Центральним критерієм ефективності такого механізму мають залишатися збереження життя і здоров'я людей, реальна можливість їх своєчасного захисту та пропорційність державного втручання встановленому рівню воєнно-терористичної загрози.

Фінансування

Це дослідження не отримало конкретної фінансової підтримки.

Конкуруючі інтереси

Автори заявляють, що у них немає конкуруючих інтересів.

Використання штучного інтелекту

Під час підготовки рукопису автори використовували ChatGPT (OpenAI) як допоміжний інструмент інформаційно-аналітичного та мовностилістичного супроводу, зокрема для пошуку й систематизації тематично споріднених українських і зарубіжних досліджень, аналітичних та експертних матеріалів, а також для мовного редагування і технічної перевірки тексту. Використання системи не замінювало самостійного наукового аналізу та авторського оцінювання. Концепція і методологія дослідження, наукова аргументація, авторські положення, наукова новизна, результати, висновки та практичні пропозиції сформовані й остаточно затверджені авторами. Автори перевірили використані відомості та джерела і несуть повну відповідальність за достовірність, оригінальність та зміст рукопису. Інформація про систему: <https://openai.com/chatgpt/>.

Список використаних джерел

1. Антипенко, В. Ф. (2011). *Міжнародна кримінологія: досвід дослідження тероризму*. Фенікс.
2. Бірюков, Д. С., & Кондратов, С. І. (2012). *Захист критичної інфраструктури: проблеми та перспективи впровадження в Україні*. НІСД.
3. Бобро, Д. Г., Іванюта, С. П., Кондратов, С. І., & Суходоля, О. М. (2019). *Організаційні та правові аспекти забезпечення безпеки і стійкості критичної інфраструктури України* (О. М. Суходоля, Ред.). НІСД. https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-05/Dopov_Suchodolya_print.pdf
4. Броневицька, О. М., Горпинюк, О. П., Дільна, З. Ф., Климкевич, Р. А., Красницький, І. В., Лашук, Н. Р., Лісіцина, Ю. О., Луцик, В. В., Максимович, Р. Л., Навроцька, В. В., Парасюк, Н. М., Романцова, С. В., Серкевич, І. Р., Телефонко, Б. М., Устрицька, Н. І., Яремко, Г. З., & Ясін, І. М. (2020). *Організаційно-правові основи запобігання тероризму* (В. В. Луцик, Ред.).

- Львівський державний університет внутрішніх справ.
<https://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/2845>
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення, № 8073-X (1984).
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>
6. Кодекс цивільного захисту України, № 5403-VI (2012). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>
7. Конституція України, № 254к/96-ВР (1996). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
8. Козенко, О. О. (2024). Удосконалення засад боротьби з терористичною діяльністю. *Вісник Національної академії правових наук України*, 31(3), 167–182.
<https://doi.org/10.31359/1993-0909-2024-31-3-167>
9. Кримінальний кодекс України, № 2341-III (2001). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
10. Кримінальний процесуальний кодекс України, № 4651-VI (2012).
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
11. Кудінов, С. С., Рижов, І. М., & Івахненко, О. А. (2017). *Основи антитерористичної безпеки соціальних систем*. Кафедра.
12. Леонов, Б. Д. (2012). Запобігання та протидія тероризму: теоретичні підходи. *Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право»*, 2(6).
<https://lj.oa.edu.ua/articles/2012/n2/12lbdhttp.pdf>
13. Леонов, Б. Д. (2015). *Запобігання тероризму: кримінологічний аспект*. Видавничий дім «АртЕк».
14. Леонов, Б. Д. (2020). Розвиток методичного забезпечення антитерористичної захищеності об'єктів критичної інфраструктури. *Інформація і право*, 3(34), 117–123.
<https://il.ippi.org.ua/article/view/220998>
15. Ліпкан, В. А., Никифорчук, Д. Й., & Руденко, М. М. (2002). *Боротьба з тероризмом*. Знання України.
16. Методичні рекомендації з розроблення планів цивільного захисту на особливий період суб'єктами господарювання, Наказ Державної служби України з надзвичайних ситуацій № 302 (2024). <https://dsns.gov.ua/upload/2/0/6/7/3/6/5/metod-plan-objekt-2024-333.pdf>
17. Павлов, Д. М. (2014). Правові й організаційні проблеми протидії техногенному (технологічному) та ядерному тероризму і шляхи їх вирішення. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*, 10-2(1), 68–71.
https://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc10-2/part_1/21.pdf
18. Поліщук, С. М. (2021). Удосконалення загальнодержавної системи боротьби з тероризмом. *Інформація і право*, 2(37), 74–80. [https://doi.org/10.37750/2616-6798.2021.2\(37\).238339](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2021.2(37).238339)
19. Про боротьбу з тероризмом, Закон України № 638-IV (2003).
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15>
20. Про затвердження Вимог щодо утримання та експлуатації захисних споруд цивільного захисту, Наказ Міністерства внутрішніх справ України № 579 (2018).
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0879-18>
21. Про затвердження Положення про єдину державну систему запобігання, реагування і припинення терористичних актів та мінімізації їх наслідків, Постанова Кабінету Міністрів України № 92 (2016). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/92-2016-п>
22. Про затвердження Порядку організації робіт із забезпечення громадського порядку та громадської безпеки під час проведення футбольних матчів, Постанова Кабінету Міністрів України № 341 (2012). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/341-2012-п>
23. Про затвердження Правил антитерористичної безпеки, Постанова Кабінету Міністрів України № 1172 (2024). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1172-2024-п>
24. Про затвердження Правил пожежної безпеки в Україні, Наказ Міністерства внутрішніх справ України № 1417 (2014). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0252-15>

25. Про критичну інфраструктуру, Закон України № 1882-IX (2021). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1882-20>
26. Про національну безпеку України, Закон України № 2469-VIII (2018). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>
27. Про особливості забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів, Закон України № 3673-VI (2011). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3673-17>
28. Про порядок підготовки спортивних споруд та інших спеціально відведених місць для проведення масових спортивних та культурно-видовищних заходів, Постанова Кабінету Міністрів України № 2025 (1998). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2025-98-n>
29. Про правовий режим воєнного стану, Закон України № 389-VIII (2015). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19>
30. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 квітня 2026 року «Про Концепцію боротьби з тероризмом в Україні», Указ Президента України № 492/2026 (2026). <https://www.president.gov.ua/documents/4922026-59865>
31. Резнікова, О. О., Місюра, А. О., Дрьомов, С. В., & Войтовський, К. Є. (2017). *Актуальні питання протидії тероризму у світі та в Україні*. НІСД.
32. Рижов, І. М. (2016). *Базові концепти антитерористичної безпеки*. Національна академія Служби безпеки України.
33. Рижов, І. М., & Леонов, Б. Д. (2013). Профілактично-правові підходи запобігання тероризму. *Інформація і право*, 1(7), 158–162. [https://doi.org/10.37750/2616-6798.2013.1\(7\).272270](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2013.1(7).272270)
34. Романюк, І. О. (2024). Антитерористична політика ЄС: аналіз законодавчих ініціатив та їх вплив на безпекову ситуацію. *Український політико-правовий дискурс*, (3–4). <https://doi.org/10.5281/zenodo.14012818>
35. Суспільне Київ. (2026, 25 липня). *На Київщині 25 липня — День жалоби за загиблими через удар РФ по виставці зброї. Організатора заходу затримали*. <https://suspihne.media/kyiv/1363746-na-kiivsini-25-lipna-den-zalobi-za-zagiblimi-cerez-udar-rf-po-vistavci-zbroi-organizatora-zahodu-zatrimali/>
36. Ткачов, І. В. (2024). Щодо механізму впровадження правил антитерористичної безпеки в Україні. У *Актуальні питання забезпечення безпекового середовища в Україні: збірник тез наукових доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції* (с. 252–256). ДНДІ МВС України. https://sci.ldubgd.edu.ua/bitstream/123456789/16312/1/Збірник_тез_20від%2019.04.2024-1-23.pdf
37. Фатхутдінов, В. Г. (2016). *Адміністративно-правове регулювання у сфері громадської безпеки в Україні*. Освіта України.
38. Черняк, А. М. (2022). Контррозвідувальне забезпечення протидії тероризму. *Вісник кримінального судочинства*, (1–2), 136–147. <https://doi.org/10.17721/2413-5372.2022.1-2/136-147>
39. Яровий, К. В. (2017). Адміністративно-правові засади взаємодії Національної поліції України з іншими суб'єктами публічної адміністрації у зоні проведення антитерористичної операції. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*, (6), 156–160. <https://elar.navs.edu.ua/bitstreams/1b982bcb-6b64-49fd-9bed-83433b8d8cb3/download>

References

1. Antypenko, V. F. (2011). *Mizhnarodna kryminolohiia: dosvid doslidzhennia teroryzmu* [International criminology: Experience in terrorism research]. Feniks.
2. Biriukov, D. S., & Kondratov, S. I. (2012). *Zakhyst krytychnoi infrastruktury: problemy ta perspektyvy vprovadzhennia v Ukraini* [Critical infrastructure protection: Problems and prospects for implementation in Ukraine]. NISD.

3. Bobro, D. H., Ivaniuta, S. P., Kondratov, S. I., & Sukhodolia, O. M. (2019). *Orhanizatsiini ta pravovi aspekty zabezpechennia bezpeky i stiikosti krytychnoi infrastruktury Ukrainy* [Organizational and legal aspects of ensuring the security and resilience of Ukraine's critical infrastructure] (O. M. Sukhodolia, Ed.). NISD. https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-05/Dopov_Sukhodolya_print.pdf
4. Bronevytska, O. M., Horpyniuk, O. P., Dilna, Z. F., Klymkevych, R. A., Krasnytskyi, I. V., Lashchuk, N. R., Lisitsyna, Yu. O., Lutsyk, V. V., Maksymovych, R. L., Navrotska, V. V., Parasiuk, N. M., Romantsova, S. V., Serkevych, I. R., Telefanko, B. M., Ustrytska, N. I., Yaremko, H. Z., & Yasin, I. M. (2020). *Orhanizatsiino-pravovi osnovy zapobihannia teroryzmu* [Organizational and legal foundations of terrorism prevention] (V. V. Lutsyk, Ed.). Lvivskyi derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav. <https://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/2845>
5. *Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia* [Code of Ukraine on Administrative Offenses], No. 8073-X (1984). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>
6. *Kodeks tsyvilnoho zakhystu Ukrainy* [Civil Protection Code of Ukraine], No. 5403-VI (2012). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>
7. *Konstytutsiia Ukrainy* [Constitution of Ukraine], No. 254k/96-VR (1996). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-bp>
8. Kozenko, O. O. (2024). Udoskonalennia zasad borotby z terorystychnoiu diialnistiu [Improvement of the principles of combating terrorist activities]. *Visnyk Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy*, 31(3), 167–182. <https://doi.org/10.31359/1993-0909-2024-31-3-167>
9. *Kryminalnyi kodeks Ukrainy* [Criminal Code of Ukraine], No. 2341-III (2001). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
10. *Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy* [Criminal Procedure Code of Ukraine], No. 4651-VI (2012). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
11. Kudinov, S. S., Ryzhov, I. M., & Ivakhnenko, O. A. (2017). *Osnovy antyterorystychnoi bezpeky sotsialnykh system* [Fundamentals of anti-terrorist security of social systems]. Kafedra.
12. Leonov, B. D. (2012). Zapobihannia ta protydiia teroryzmu: teoretychni pidkhody [Prevention and counteraction to terrorism: Theoretical approaches]. *Chasopys Natsionalnoho universytetu "Ostrozka akademiia". Seriia "Pravo"*, 2(6). <https://lj.oa.edu.ua/articles/2012/n2/121bdttp.pdf>
13. Leonov, B. D. (2015). *Zapobihannia teroryzmu: kryminolohichniy aspekt* [Terrorism prevention: A criminological aspect]. Vydavnychiy dim "ArtEK".
14. Leonov, B. D. (2020). Rozvytok metodychnoho zabezpechennia antyterorystychnoi zakhyshchenosti ob'ektiv krytychnoi infrastruktury [Development of methodological support for the anti-terrorist protection of critical infrastructure facilities]. *Informatsiia i pravo*, 3(34), 117–123. <https://il.ippi.org.ua/article/view/220998>
15. Lipkan, V. A., Nykyforchuk, D. Y., & Rudenko, M. M. (2002). *Borotba z teroryzmom* [Combating terrorism]. Znannia Ukrainy.
16. *Metodychni rekomendatsii z rozroblennia planiv tsyvilnoho zakhystu na osoblyvyi period subiektamy hospodariuvannia* [Methodological recommendations for the development of civil protection plans for a special period by business entities], Nakaz Derzhavnoi sluzhby Ukrainy z nadzvychainykh sytuatsii No. 302 (2024). <https://dsns.gov.ua/upload/2/0/6/7/3/6/5/metod-plan-objekt-2024-333.pdf>
17. Pavlov, D. M. (2014). Pravovi y orhanizatsiini problemy protydii tekhnohennomu (tekhnolohichnomu) ta yadernomu teroryzmu i shliakhy yikh vyrishennia [Legal and organizational problems of countering technogenic (technological) and nuclear terrorism and ways to resolve them]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriia: Yurysprudentsiia*, 10-2(1), 68–71. https://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc10-2/part_1/21.pdf

18. Polishchuk, S. M. (2021). Udoskonalennia zahalnodержavnoi systemy borotby z teroryzmozom [Improvement of the nationwide system for combating terrorism]. *Informatsiia i pravo*, 2(37), 74–80. [https://doi.org/10.37750/2616-6798.2021.2\(37\).238339](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2021.2(37).238339)
19. *Pro borotbu z teroryzmozom* [On Combating Terrorism], Zakon Ukrainy No. 638-IV (2003). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15>
20. *Pro zatverdzhennia Vymoh shchodo utrymannia ta ekspluatatsii zakhysnykh sporud tsyvilnoho zakhystu* [On Approval of the Requirements for the Maintenance and Operation of Civil Protection Shelters], Nakaz Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy No. 579 (2018). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0879-18>
21. *Pro zatverdzhennia Polozhennia pro yedynu derzhavnu systemu zapobihannia, reahuvannia i prypynennia terorystychnykh aktiv ta minimizatsii yikh naslidkiv* [On Approval of the Regulation on the Unified State System for the Prevention, Response to and Suppression of Terrorist Acts and Minimization of Their Consequences], Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy No. 92 (2016). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/92-2016-n>
22. *Pro zatverdzhennia Poriadku orhanizatsii robit iz zabezpechennia hromadskoho poriadku ta hromadskoi bezpeky pid chas provedennia futbolnykh matchiv* [On Approval of the Procedure for Organizing Work to Ensure Public Order and Public Safety During Football Matches], Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy No. 341 (2012). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/341-2012-n>
23. *Pro zatverdzhennia Pravyl antyterorystychnoi bezpeky* [On Approval of the Anti-Terrorist Security Rules], Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy No. 1172 (2024). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1172-2024-n>
24. *Pro zatverdzhennia Pravyl pozhezhnoi bezpeky v Ukraini* [On Approval of the Fire Safety Rules in Ukraine], Nakaz Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy No. 1417 (2014). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0252-15>
25. *Pro krytychnu infrastrukturu* [On Critical Infrastructure], Zakon Ukrainy No. 1882-IX (2021). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1882-20>
26. *Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy* [On National Security of Ukraine], Zakon Ukrainy No. 2469-VIII (2018). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>
27. *Pro osoblyvosti zabezpechennia hromadskoho poriadku ta hromadskoi bezpeky u zviazku z pidhotovkoiu ta provedenniam futbolnykh matchiv* [On the Peculiarities of Ensuring Public Order and Public Safety in Connection with the Preparation and Holding of Football Matches], Zakon Ukrainy No. 3673-VI (2011). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3673-17>
28. *Pro poriadok pidhotovky sportyvnykh sporud ta inshykh spetsialno vidvedenykh mistiv dlia provedennia masovykh sportyvnykh ta kulturno-vydovyschnykh zakhodiv* [On the Procedure for Preparing Sports Facilities and Other Specially Designated Places for Mass Sports, Cultural, and Entertainment Events], Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy No. 2025 (1998). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2025-98-n>
29. *Pro pravovyi rezhym voiennoho stanu* [On the Legal Regime of Martial Law], Zakon Ukrainy No. 389-VIII (2015). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19>
30. *Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 6 kvitnia 2026 roku "Pro Kontseptsiiu borotby z teroryzmozom v Ukraini"* [On the Decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of April 6, 2026 "On the Concept of Combating Terrorism in Ukraine"], Ukaz Prezidenta Ukrainy No. 492/2026 (2026). <https://www.president.gov.ua/documents/4922026-59865>
31. Reznikova, O. O., Misiura, A. O., Dromov, S. V., & Voitovskyi, K. Ye. (2017). *Aktualni pytannia protydyi teroryzmu u sviti ta v Ukraini* [Current issues of countering terrorism in the world and in Ukraine]. NISD.

32. Ryzhov, I. M. (2016). *Bazovi kontsepty antyterorystychnoi bezpeky* [Basic concepts of anti-terrorist security]. Natsionalna akademiia Sluzhby bezpeky Ukrainy.
33. Ryzhov, I. M., & Leonov, B. D. (2013). Profilaktychno-pravovi pidkhody zapobihannia teroryzmu [Preventive and legal approaches to terrorism prevention]. *Informatsiia i pravo*, 1(7), 158–162. [https://doi.org/10.37750/2616-6798.2013.1\(7\).272270](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2013.1(7).272270)
34. Romaniuk, I. O. (2024). Antyterorystychna polityka YeS: analiz zakonodavchykh initsiatyv ta yikh vplyv na bezpekovu sytuatsiiu [EU anti-terrorism policy: Analysis of legislative initiatives and their impact on the security situation]. *Ukrainskyi polityko-pravovyi dyskurs*, (3–4). <https://doi.org/10.5281/zenodo.14012818>
35. Suspilne Kyiv. (2026, July 25). *Na Kyivshchyni 25 lipnia — Den zhaloby za zahyblymy cherez udar RF po vystavtsi zbroi. Orhanizatora zakhodu zatrymaly* [July 25 declared a day of mourning in the Kyiv region for those killed in a Russian strike on a weapons exhibition. The event organizer was detained]. <https://suspilne.media/kyiv/1363746-na-kiivsini-25-lipna-den-zalobi-za-zagiblimi-cerez-udar-rf-po-vistavci-zbroi-organizatora-zahodu-zatrimali/>
36. Tkachov, I. V. (2024). Shchodo mekhanizmu vprovadzhennia pravyl antyterorystychnoi bezpeky v Ukraini [On the mechanism for implementing anti-terrorist security rules in Ukraine]. In *Aktualni pytannia zabezpechennia bezpekovooho seredovyscha v Ukraini: zbirnyk tez naukovykh dopovidei Vseukrainskoi nauково-praktychnoi konferentsii* [Current issues of ensuring a security environment in Ukraine: Proceedings of the All-Ukrainian scientific and practical conference] (pp. 252–256). DNDI MVS Ukrainy. <https://sci.ldubgd.edu.ua/bitstream/123456789/16312/1/Збірник тез%20від%2019.04.2024-1-23.pdf>
37. Fatkhutdinov, V. H. (2016). *Administratyvno-pravove rehuliuвання u sferi hromadskoi bezpeky v Ukraini* [Administrative and legal regulation in the field of public safety in Ukraine]. Osvita Ukrainy.
38. Cherniak, A. M. (2022). Kontrozviduvalne zabezpechennia protydii teroryzmu [Counterintelligence support for countering terrorism]. *Visnyk kryminalnoho sudochynstva*, (1–2), 136–147. <https://doi.org/10.17721/2413-5372.2022.1-2/136-147>
39. Yarovyi, K. V. (2017). Administratyvno-pravovi zasady vzaємодії Natsionalnoi politsii Ukrainy z inshymy subiektamy publichnoi administratsii u zoni provedennia antyterorystychnoi operatsii [Administrative and legal principles of interaction between the National Police of Ukraine and other public administration entities in the anti-terrorist operation zone]. *Aktualni problemy vitchyznianoї yurysprudentsii*, (6), 156–160. <https://elar.navs.edu.ua/bitstreams/1b982bcb-6b64-49fd-9bed-83433b8d8cb3/download>

This is an open access journal and all published articles are licensed under a Creative Commons «Attribution» 4.0.